

Наше Слово

PIK LXIII № 52 (3203) WARSZAWA, 30 GRUDNIA 2018 ROKU
ЦІНА – зл. 3,50 zł (VAT = 5%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAIŃSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернетівська газета www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

Підсумки-2018: найголовніші події українців у Польщі

▲ Успіх Мирона Сича та Збішка Гомзи у самоврядних виборах.

▲ Знесення пам'ятника генералові Каролу Сверчевському у Яблінках.

▲ На підтримку д-ра Григорія Купріяновича.

▲ Розкопки на місці демонтованого у Грушовичах пам'ятника УПА.

▲ Відзначення 100-річчя Української Народної Республіки у Любліні.

▲ Зміна закону про Інститут національної пам'яті.

Ми зібрали для вас основні події, що відбулися цього року та були важливими для нашої громади.

Січень

У сучасному світі ніхто не проживе без грошей. Це стосується і національних та етнічних меншин у Польщі, які переважно завдяки державним дотаціям фінансують діяльність своїх організацій, реалізують проекти та ініціативи. І саме цей рік розпочався з питання коштів. Згідно з проектом рішення розподілу коштів для меншинних організацій, яке підготувало Міністерство внутрішніх справ і адміністрації, виявилось, що грошей буде на 3,3 млн злотих менше, ніж у 2017 році.

На початку року ми довідалися також, що польського мандрівника і журналіста Войцеха Цейровського не буде

покарано. 15 жовтня 2016 року під час передачі в «Польському радіо Кошалін» він назвав усіх українців «гвалтівниками» і «різунами». Прокуратура у Щеціну вирішила, що відомий польський радіо-і телеведучий вжив ці слова, описуючи враження від фільму «Волинь» Войцеха Смажовського.

Однією з важливих подій цього місяця було відзначення 100-річчя Української Народної Республіки. Урочистості пройшли 20-22 січня у Холмі, Любліні, Варшаві та інших містах.

Лютий

Цей місяць розпочався резонансною новиною з Сенату РП, де вночі 1 лютого сенатори без поправок прийняли закон про Інститут національної пам'яті Польщі. У ньому передбачена кримінальна відповідальність за заперечення так званих «злочинів українських націоналістів» проти поляків (на кілька

днів раніше нову редакцію закону ухвалив Сейм РП). Згідно із законом, органи правосуддя Польщі зможуть притягати до кримінальної відповідальності з можливості ув'язнення від трьох років тих, хто заперечуватиме злочини «українських націоналістів» проти громадян Польщі, скоєних у період 1925-1950 років. 6 лютого документ підписав президент Анджей Дуда. Закон набрав чинності 1 березня.

У лютому відбувся теж «Останній політ орла». 21 лютого в Яблінках (Підкарпатське воєводство) було знесено пам'ятник генералові Каролу Сверчевському «Вальтеру». Постамент стояв на місці, де 28 березня 1947 року генерал загинув від рук учасників Української повстанської армії (УПА не знімала з себе відповідальності за вбивство, хоча у справі досі залишаються нерозгадані моменти). Наступного дня Політбюро ЦК Польської робітничої партії прий-

няло рішення про переселення українців на так звані «повернені землі» на півночі й заході країни – акцію «Вісла».

Березень

1 березня у Великому театрі – Національній опері у Варшаві – відбулося проголошення лауреатів загальнопольського конкурсу «Школа діалогу 2017». Одними з переможців стали учні перемиського комплексу шкіл № 2 ім. Маркіяна Шашкевича. Завдяки цьому проекту молодь змогла показати не лише роль, яку відіграли євреї в розвитку Перемішля, але і те, як у місті перетиналися стежки українців та євреїв. Українці – перша національна меншина, яка взяла участь у проекті.

Успіхом могли похвалитися теж українці з Гіжицька. У березні ми писали про Анну та Павла Гащинів, яких визнали найкращими підприємцями 2017 року у гміні Гіжицько.

Фото з архіву «Нашого слова»

2018-ий для українців у Польщі: антиукраїнський гопник одягнув костюм, зробив зачіску і отримав посаду

ІГОР ІСАЄВ,
головний
редактор
порталу
PROstir.pl

«Післякримський» період зробив кожен новий рік українців у Польщі концептуальним складнішим і символічно відмінним від попереднього. Як у китайському календарі: є рік Синього Водяного Півня, є — Жовтого Земляного Коня, є — Синьої Дерев'яної Змії. Так і в нас кожен рік уже має свою тотемну істоту, стихію і властивість.

Якщо 2014/2015 роки були роками Знищених Надмогильних Пам'ятників, то 2016 став роком Заатакованої Гопниками Процесії. Черговий, 2017, був роком Мовчазного Українця у Польщі, коли з нашою громадою влада перестала рахуватися всуціль. А нинішній, 2018-ий, безперечно став роком Зголошеного Чиновником Купріяновича.

Він, на мою думку, відрізняється від попередніх тим, що антиукраїнські «гопники» стилю 2016 року осоліднилися, вдягнули костюми, отримали чини та звання і вже з нових позицій ведуть обстріл наших територій.

«Аби костюмчик сидів»

Лідер свого однойменного руху Павел Кукіз у передвиборчий час 2015-го року ходив серед народу польського, проповідуючи свої «антисистемні» постулати, хоч і в піджачку, та в стертому, вуличному, некласичному. Він і досі з'являється у такому вигляді. А от націоналістичні середовища, котрі він привів у парламент, за кілька років від вуличного стилю перейшли до елементів елегантного джентльменства: у них з'явилися краватки, окуляри, дорогі костюми з модними шовковими хустками в кишенях, кольорові шкарпетки.

Не відстають від них і лідери національних середовищ — на відміну від своїх вуличних активістів «із народу», голови і спікери організацій зачісками й брильянтином візуально більше нагадують організаторів Параду рівності, а не Маршу незалежності (це на фоні того, що ЛГБТ-активісти брутальнішають і заростають бородами).

Отже, польські націоналістичні і антиукраїнські спікери цілком зливаються з «системою» і «мейнстрімом», проти яких так активно продовжують протестувати. Бути «народовцем» у сьогоднішній Польщі — це вже не тільки пити пиво з пляшанки у підворотні, тримаючи флашток, що природньо викликає обурення нормальної частини суспільства. Бути «народовцем» — це також бути модним, ходити в добрий ресторан, переплітати молодіжне слово року «дзбан» із «бандами УПА» та ненавистю проти сучасних «УПАїнців».

Або вести переговори з найвищими польськими чиновниками, зокрема президентом.

«Марш, марш»

Потрапивши в пастку естетичного шантажу з боку крайніх польських націоналістів, президент Анджей Дуда з цілою гвардією найвищих польських чиновників очолив цьогорічний Марш незалежності. Він був так само подвійний, як і життя сьогоднішніх польських радикалів: гарний та мирний з президентом на початку і вогненний та ненависний, в переважній більшості далі.

Президент дав зробити із себе лялечку, з якою носяться, щоб прикрити сором. Так само в багатьох архаїчних культурах досі виносять ікону во християнську статую, щоб «благословити» те, проти чого Христос всіляко протестував — та й інквізиція палила в ім'я Христа.

Центр уваги тепер перемістився з вулиці у зали судів і прокуратур. Ще в лютому 2018-го суд засудив правосудним вироком варшавського активіста й поета Яся Капелу за те, що він переробив польський гімн, запрошуючи до Польщі біженців. Пісню з приспівом «Марш, марш, біженці, з землі італійської до Польщі» Капела виконала у 2015 році, вона загалом була переробкою гімну, проте досить доброю і гуманною, адже закликала допомогти людям, що втікають від війни, запрошувала їх у Польщі «стати поляками». Однак, на думку суду, така дія є порушенням закону про герб, кольори та гімн Республіки Польща.

Виявилось, що в найвищих органах Республіки Польща цього року загалом до хворобливого стану загострилося почуття власної честі. Люблінський воевода Пшемислав Чарнек (у краватці і з модною зачіскою, звісно) у липні подав до прокуратури два речення з висловлювання Григорія Купріяновича в Сажині — і прокуратура майже п'ять місяців досліджувала, чи в них не міститься образа Речі Посполитої. Поки експерти писали кілька десятків сторінок лінгвістичної експертизи двох речень, люблінські медіа видали «народний вирок» українському діячеві і зі смаком транслювали його на весь регіон і країну. Момент, коли голова прокуратури в Замості наприкінці листопада вийшов зі словами: «не знайдено слідів злочину», був уже зовсім несуттєвим. «Народний вирок» відгуляв своє покарання Купріяновичу і всій українській громаді.

«Сміливим у нас дорога»

Те, що сталося з Купріяновичем, можна сміливо окреслити «гібридним вироком». Тим часом 2018-ий варто згадати як рік «гібридного закону», нової редакції закону про Інститут національної пам'яті. Тут знову: «єврейську» частину закону Варшава після протестів усього світу викинула; «українську» хоч і залишила, проте я особливо не уявляю, як за неї можна отримати правосудний вирок.

А от «гібридний народний» — цілком можливо. У Польщі Варфоломееву ніч спричинив лише натяк на криміналізацію «українського націоналізму». Не видихайте полегшено, якщо ви тільки «українець» і аж ніяк не «націоналіст» — у нас ще в 2016 році вишиванка була доведена до відвертого символу «роз-

гулу бандеризму», отже «українським націоналізмом» є все, що має натяк на українське.

«Гібридний закон» про ІНП не силе правосудними вироками. Проте він відкриває дорогу воеводі зголошувати Купріяновича за правду про Сажинь, а численним чатовим з Перемишля — зголошувати до прокуратури «нелегальні» поєднання чорного і червоного кольорів на українських автівках.

Прокуратура такі справи закриває, але сама заявка робить резонанс у потрібних медіа, «винуватець» дає свідчення на виклики правоохоронців, а в деяких регіональних виданнях Підкарпаття про тризуб у червоно-чорній стилістиці уже пишуть: «заборонений у Польщі бандерівський символ». Це — маніпуляція або погане знання польського права: воно забороняє пропагування нацизму, комунізму і фашизму, а також розповсюдження на цю тему носіїв; однак жодний закон не подає переліку таких символів.

Польське право щодо висловлювань чи символіки, на щастя, не таке божевільне, як деякі його інтерпретатори і новелізатори. Однак, що добре відчувати його дух, потрібна певна добра воля і універсальна оптика. Її, як виявилось у 2018-му році, все більше бракує і деяким польським прокурорам, і суддям, і чиновникам. Це досить небезпечно: «сталінська конституція» теж багато в чому гарантувала широкий спектр прав, тільки ось завдяки її інтерпретаторам в ГУЛАГи «демократично» вислано мільйони громадян.

Тенденції, надії і мрії

У своєму минулорічному підсумку року на шпальтах «НС» я перерахував тенденції 2017-го у зв'язку з нами: впищення нас у гетто, злочини з ненависті проти українців, підпорядкована внутрішнім цілям політика Варшави щодо України, активізація мононаціональної історичної політики, збільшення міграції з України. Це присутнє і цього року, а ось завершив свій огляд я реченням: «Різкі слова в бік України стали банальністю, отже, є надія, що вони в польській політиці просто вигорять».

Цього року інструментальне ставлення до українців, України, мігрантів, історії — не вигоріло. Навпаки, як показала самоврядна кампанія, у деякого виросла потреба будувати на цих словах свою кампанію. На муніципальному рівні це не спрацювало — білосточчани не обрали мером Яцека Жалека, а любліняни Мар'яна Ковальського, які досить суттєве місце в кампанії приділили цим явищам.

А ось у наступному виборчому році такі лозунги найімовірніше продовжуватимуть використовуватися: у поділеній Польщі боротьба зараз іде не за кількадесят відсотків голосів, котрі в головних гравців уже є, але за той один відсоток, котрий забезпечить перше місце і кращий поділ мандатів. А тому кандидати без сумніву звертатимуться також до найбільш нетипових виборців: можливо, теж до українців у Польщі?

Без сумніву, у цьому можна шукати надії на майбутнє: що у зв'язку з передвиборчою кампанією хтось нами зневажає, хтось нами полякає, але хтось

теж побачить шанс. Наше завдання у цьому процесі — не дати використати себе проти того, хто шанс отримає. А так, на жаль, у деяких виборах у нашій громаді бувало.

Якщо минулий огляд я завершив надією, то цей хотів би завершити на мрії. Від того «післякримського» моменту, відколи в нас кожен рік став нагадувати китайський календар, я бачу в громаді певну кризу ідей, хоча ті поодинокі дискусії про майбутнє в нас стали більш цікавими. Українців у Польщі уже назавжди «вибило» з типового дискурсу про ідентичність, минуле і успіх польських реформ; український і частково польський медіа-простір пхає концепт «українців у Польщі» в бік «заробітчани з України». Ані перше, ані друге не є доброю конструкцією нашої суб'єктності в майбутньому.

В сенсі ідей у нас досі переливається нове вино в старі міхи. Як приклад — війна в Україні: польсько-українським відносинам вона принесла старі-нові рамки «спільноти поляків і українців проти Росії», проте ці рамки майже родоплемінні. Ці рамки, попри заклики до єдності, нині більше розділяють, адже кожен розуміє «Росію», або радше «росію» (з малої літери як абстрактне поняття) по-своєму: для когось це середньовічна орда, а для когось — авторитаризм сам по собі, як-от поведінка чиновника стосовно Григорія Купріяновича. Другий аспект — це небезпека будування спільноти страху проти Росії: страх штовхає на нелогічні вчинки і ослаблює наші суспільства більше від пострілів. Кремль це давно знає, тому ніяким чином не приховує, що стоїть за фабриками тролів, огидною пропагандою чи втручанням у виборчі кампанії, навпаки, всіляко залишає на цьому свої відбитки пальців: мовляв, дивіться, які ми і як вас легко розіграти. Ми обурюємося цьому, але це саме те, чого від нас вимагає Кремль. У багатьох українців у Польщі на обуренні проти дій Росії, маю враження, побудоване усе бачення світу. Третє — будування спільноти на опорі авторитаризму загрожує спокусами запозичення авторитарних методів. В українців в Україні і в багатьох людей, що змагаються із Росією в Польщі, це дуже яскраво проявилось, адже російська агресія стала для багатьох зісланим Богом благословенням для сталінської зачистки усього, що когось не подобається, під прапором боротьби з Кремлем. Це не просто дурість, це добровільний шлях на цвинтар.

Вино от-от розірве старий міх. А ми про це майже не говоримо. У рамках останнього ярмарку в Гданську була дискусія-тренінг про українців у Польщі у нових умовах — проте для її розвитку забракло часу. Нечисленні дописи в «НС» про наше майбутнє не викликають дискусії на шпальтах, таких гарячих як прикметник «перемиський» чи доля літери «Ы» на «Лемківській сторінці».

Чому так?

Чи ми не готові сміливо дивитися і бути відповідальними за наше майбутнє?

Тому моя мрія на 2019-ий рік: спробувати увійти у зіткнення ідей і сенсів. Хоча б для того, щоб через п'ять років було кому надрукувати «перемиський» і «сын». ■

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Вечорниці у Народному домі

Оскільки «справжня» маланкова забава у Перемишлі цього року відбудеться 2 лютого, перемиські діячі ОУП запрошують до Народного дому вже 12 січня на старо-новорічні вечорниці. «Родзинкою вечора буде... грамофон! Тому, якщо у Вас є старі або нові вінілові платівки, приносьте їх із собою!», — читаємо на сторінці події у соцмережі Facebook.

Організатори заохочують приходити зі своїм «святковим кошиком» та бажано у вишиванках.

«Хто з Вас останнім часом слухав музику з грамофону? Чи є у Вас старі вінілові платівки з музичною класикою 60-70-х або 80-х? Пошукайте у шафах та підвалах — своїх або батьків. А може, у Вас є нові альбоми на платівках? Приходьте на новорічні вечорниці до Народного дому і приносьте все, що знайдете. У нас буде грамофон, і ми вмикатимемо музику за Вашим бажанням і скільки завгодно», — запрошують до участі у вечорницях організатори.

Захід відбудеться 12 січня о 20.00. Більше інформації можна знайти на Facebook-сторінці події (під назвою «Старий рік минає — Народні вечорниці»).

Група поляків відповідатиме за жорстоке побиття українців

П'ятьом громадянам Польщі пред'явили звинувачення відразу за шістьма статтями Кримінального кодексу через напад і побиття українців. Інцидент стався посеред ночі в місті Елк (Вармінсько-Мазурське воєводство).

Правоохоронці вважають, що злочин був скоєний на національному ґрунті, повідомляє інтернет-портал Yavrp.pl з посиланням на сайт місцевої прокуратури.

Слідство встановило, що нападники почули, як кілька чоловіків спілкуються українською мовою на вулиці, підійшли до них та почали ображати і принижувати. Згодом словесні образи переросли у фізичну агресію. У результаті двох українців жорстоко побили, в одного з них медики констатували осколковий перелом кісток носа. Постраждав також поляк, який перебував у компанії громадян України.

Прокуратура застосувала до кожного з п'ятьох нападників запобіжний захід у вигляді поліцейського нагляду, а до двох підозрюваних — також майнову заставу. Наразі триває розслідування.

«Благодарна лемківська пачка»

Уже вшосте відбувається акція «Благодарна лемківська пачка». Ця ініціатива надає допомогу лемківським родинам, самотнім особам та інвалідам у різдвяний період. Організатори ініціативи розподіляють зібрані кошти відповідно до потреб конкретної родини, її ситуації, кількості членів сім'ї, а також беруть до уваги, чи в родині є хронічно хворі або маленькі діти шкільного віку.

За зібрані кошти організатори придбають продукти, які згодом роздадуть у греко-католицьких та православних парафіях. Пожертвування можна переказати на рахунок: 45 8362 0005 0397 8634 2000 0010 (Parafia Prawosławna Pw Zaśnięcia Przenajświętszej Bogurodzicy W Ługach, Gorzowska 10/3, 66-520 Dobiegniew) з коментарем: (Szlachetna Łemkowska Paczka).

Більше про ініціативу можна прочитати на Facebook-сторінці з назвою «Лемківська пачка VI».

Звітно-виборча конференція відділу об'єднання в Гіжицьку перенесена

На 15 грудня була запланована звітно-виборча конференція Мазурського відділу Об'єднання українців у Польщі. У домівці ОУП у Гіжицьку зібралося 13 делегатів (необхідно щонайменше 11). Але на початку події виявилось, що не всі гуртки провели попередні збори, які за статутом повинні відбутися перед конференцією. А точніше — не відбулися збори гуртка в Гіжицьку. Учасники довго дискутували про те, що робити в цій ситуації. Серед присутніх були члени цього гуртка: Іван Пік, Вікторія Петюк, Владислав Кісель, а також Катерина Полевчак, голова Мазурського відділу ОУП.

Лунали слова про те, в Гіжицькому гуртку є 90 членів організації; водночас невідомо було, у кого знаходяться документи зі списком членів. Після довгої дискусії Вікторія Петюк зголосилася зайнятися оголошенням, організацією та проведенням зустрічі для всіх, хто хоче стати членом гуртка в Гіжицьку. Адже, оскільки документів немає, доведеться приймати за-

явки на членство наново. Збори відбудуться у першу неділю лютого.

«Якби члени гуртка справді хотіли провести збори, вони б уже відбулися упродовж року. Я думала про те, щоб провести їх, але не мала відповідних документів для того, аби взятися до цієї праці. Але я задоволена тим, що члени гуртка зрештою проявили активність. Шкода, що це сталося лише у день конференції, бо ж після отримання інформації про неї вони могли звернутися до мене і дізнатися, чому не було зборів гуртка. Від Днів української культури у червні 2016 року не було жодної ініціативи, гурток у Гіжицьку нічого не організував», — зазначила Катерина Полевчак. Вона подякувала іншим гурткам за вчасно проведені збори.

Присутні члени організації обговорили свої основні напрямки роботи, культурні події, які проводить відділ, щорічні дитячі фестивалі. Делегати також поговорили про теми, які хотіли би бачити на сторінках «Нашого слова». Звітно-виборча конференція відбудеться після проведення зборів. (Христина ЗАНИК)

Засідання екуменічної ради у Перемишлі

З огляду на закінчення календарного року і необхідність підведення його підсумків у контексті економічної діяльності Перемисько-Варшавської архієпархії УГКЦ, архієпископ Євген, митрополит, скликав на 18 грудня засідання екуменічної ради УГКЦ, яке відбулося у приміщенні Перемиської консисторії. Як інформує сайт архієпархії, під час засідання учасники розглянули господарсько-економічні питання 2018 року. Окрім цього, детально обговорили і прийняли план бюджету на 2019 рік, підготовлений і представлений економом архієпархії. Розглядаючи приклади інших єпархій, члени ради задумалися над можливою різноманітною господарською діяльністю, дохід з якої допомагав би у функціонуванні архієпархіяльних структур.

Згідно з церковним правом, єпархіяльний єпископ створює спеціальний орган — Раду з економічних питань, яка разом з єпархіяльним економом допомагає йому в управлінні єпархією. До завдань Ради належить, серед іншого, підготовка щорічних порівнянь доходів і витрат, необхідних для управління єпархією наступного року.

Малий-великий успіх дітей із Гданська

Дитячий колектив «Мелодика», який діє при гданському гуртку Об'єднання українців у Польщі, посів третє місце на 15 Воеводському вокальному конкурсі колядок та пасторалей «Над світом тиха ніч». Захід, який пройшов 15 грудня у Палаці молоді, має на меті популяризацію досягнень вокальних солістів та гуртів. Маленькі представники української громади з Гданська заспівали польську колядку «Gdy śliczna Panna», перекладену українською мовою.

Фото з Facebook/Domiwka Gdańsk.

Нова платівка з лемківськими піснями

14 грудня відбулася прем'єра альбому «Співи нашого роду» («Śpiewy naszego rodu»). Це — новинка на лемківському видавничому ринку. Альбом підготували молоді лемки та русини з Польщі та Словаччини. Реалізацію цього міжнародного проекту взяли на себе музиканти та співаки, яким не байдуже до своїх коренів і для яких немає кордонів. Альбом містить 14 композицій (а також одну пісню-бонус). Серед них, зокрема, є пісні зі збірки Ярослава Полянського, композитора та диригента, який змалку захоплювався

лемківськими народними піснями, записував їх, а на основі власної збірки підготував магістерську роботу. Обробки цих лемківських пісень друкувалися кілька років на лемківській сторінці «Нашого слова».

Пісні, які увійшли до альбому, були записані цього року в селі Лосе (Лемківщина). Більше про альбом читайте у наступному номері тижневика.

Пластуни та Вифлеємський вогонь миру

14-16 грудня у Відні відбулася друга Міжкрайова пластова зустріч та передача Вифлеємського вогню миру, організовані Пластовою групою в Австрії спільно з Головною пластовою булавою. На зустріч зібралися представники з пластових країн і осередків Європи, зокрема з Австрії, Бельгії, Великобританії, Нідерландів, Німеччини, Польщі, України, Фінляндії, Франції, Чехії і Швеції та США. Організацію української молоді в Польщі представляла пластунка Ганнуса Тимець з Гурова-Ілавецького. Під час дискусії учасники обговорили питання розвитку нових пластових осередків Європи, численність яких за кілька попередніх років значно зростає.

Також європейським пластовим осередкам був урочисто переданий Вифлеємський вогонь миру. Ця міжнародна щорічна скаутська акція, приурочена до святкування Різдва Христового, полягає у поширенні символічного вогню, запаленого на місці народження Ісуса Христа. До Різдва його розповсюджуватимуть у польських парафіях. Кожен може занести Вифлеємський вогонь до себе у хату.

Звітно-виборча кампанія Сяницького відділу ОУП

У селі Мокре пройшла звітно-виборча кампанія Сяницького відділу ОУП. У конференції взяли участь 20 людей, у тому числі 17 делегатів, а також заступник голови ОУП Андрій Комар з Перемишля. Під час засідання, зокрема, прийняли звіт про діяльність відділу за 2013-2018 роки та звіт Ревізійної комісії. Також обрали делегатів на з'їзд об'єднання, який відбудеться у 2019 році, та нову управу відділу. Відтак, ним у черговій каденції керуватиме Марія Білас. Учасники засідання обговорили фінансові проблеми, загрозу асиміляції та байдужість членів громади, особливо у питаннях українських заходів.

Сяницький відділ відзначає, що його присутність на карті Об'єднання українців у Польщі — помітна. У рамках своєї діяльності він постійно співпрацює з церквами обох конфесій, Українським товариством у Любліні, місцевими органами самоврядування, а також із українськими організаціями.

Слід підкреслити, що від початку Майдану і Анти-терористичної операції на сході (2014 рік) відділ підтримує зв'язки з реабілітаційними центрами в Україні, де лікуються поранені воїни, а також постійно організовує акції гуманітарної допомоги. Зокрема, від 2016 року відділ є співорганізатором програм відпочинку для дітей-сиріт, батьки яких загинули на східному фронті — така акція проводиться у Команчі. Більше про Сяницький відділ та засідання у Мокрому читайте у наступному номері.

П'ять років мультимедійному порталу ПРОстір

Мультимедійний портал українців у Польщі ПРОстір (prostir.pl) стартував у грудні 2013 року. Його аудиторія — молоді люди, які, незалежно від походження, місця проживання чи рідної мови, відчувають зв'язок із Україною й Польщею та хочуть знати більше про ці держави.

«Наша мета — пояснити, що відбувається навколо нас і що є важливим для активного покоління. Ми обираємо максимум свободи, оскільки віримо в людину», — читаємо на сайті. Автори проекту зазначають, що, оскільки українська громада у Польщі динамічно змінюється, для них важливо розуміти, з чим українці хочуть себе ідентифікувати.

На сайті prostir.pl можна знайти інформацію про актуальні події, інтерв'ю з важливими для української громади людьми, авторські матеріали-роздуми, огляди преси й подій, календар минулих подій. У 2015 році на порталі відкрили Музей українців Польщі, у якому автори розміщують мультимедійні матеріали про минуле української громади у Польщі.

Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

Підсумки-2018:

найголовніші події українців у Польщі

Продовження з 1 сторінки →

Подружжя уже близько десяти років є власниками Центру активного відпочинку «Гварек» у місцевості Пенькна Гура біля Гіжицька.

Так само в Кошаліні «Особистістю року» став Роман Білас, який переміг у категорії «бізнес». Читачі «Кошалінського голосу» високо оцінили діяльність голови Кошалінського відділу ОУП у напрямку підтримки місцевих підприємців.

У цьому місяці українці вшанували пам'ять 336 українських жертв села Павлокома. Панахида на могилах жертв масового вбивства, яке 3 березня 1945 року здійснив відділ колишньої Армії крайової під командуванням поручника Юзефа Бісса «Вацлава», збрала близько 900 людей з України та Перемішля. Це — дуже багато, зваживши на те, що останніми роками перемишляни приїжджали лише на власних машинах, організованого доїзду автобусами не було. Захід відвідав, зокрема, міністр закордонних справ України Павло Клімкін.

Квітень

З початком квітня завершилося збирання підписів для Європейської громадської ініціативи Minority Safe Pack (Пакет захисту меншин). Акцію, що має на меті впровадження спільних для всіх країн-членів Євросоюзу стандартів охорони прав національних, етнічних та мовних меншин, підтримало понад 1,2 млн людей з 28 країн ЄС. Мета цієї ініціативи — переконати країни Євросоюзу ввести закони, що захищали б ідентичність меншин, культуру та мову в усій європейській спільноті.

Цього місяця районний суд в Ольштині засудив молодого ольштинянина Роберта-Яна Д. до 6 місяців обмеження волі. Прокуратура звинуватила Роберта Д. у тому, що у жовтні 2016 року він публічно підбурював до ненависті проти осіб української національності та зневажив двох громадян України через їхню національну приналежність. Він наклеював так звані «наліпки» на авто українських громадян, а також неподалік місця проживання та роботи українського подружжя, яке вже кілька років живе і працює в Ольштині. На одній із «наліпок» було перекреслене зображення Степана Бандери, а на другій — напис «УРА — ukrąińscy morderscy» («УПА — українські вбивці»), розміщений на світліні з палаючими сільськими будинками.

Травень

Головною новиною цього місяця були розкопки на місці демонтованого у Грушовичах пам'ятника УПА. Археологічні дослідження мали з'ясувати, чи під пам'ятником були поховані учасники Української повстанської армії. На місці виявили щонайменше одинадцять поховань, серед них — дітей та жінок. На сторінці Інституту національної пам'яті Польщі у соцмережі Twitter відразу після розкопок з'явилася заява про те, що дослідження не дали підстав вважати, що ці поховання — членів УПА. Зі свого боку, українська сторона має протилежну думку. Як виявилося,

розкопки на цвинтарі лише поглибили конфлікт між державами в історичному питанні.

Варто теж згадати, що двоє представників української меншини з Польщі у травні були нагороджені українськими відзнаками. Спілка бійців та волонтерів АТО «Сила України» відзначила орденем «За волонтерську діяльність» отця Роберта Росу. Греко-католицький парох зі Щецина протягом п'яти років долучається до акцій допомоги Україні. Також отця Михайла Фенканіна, який походить з Битова (Поморське воєводство), міська рада Львова нагородила відзнакою «Почесний знак Святого Юрія». Кожної неділі молодий українець відправляє службу для глухонімих у львівському храмі Христового Воскресіння.

Червень

У червні «Наше слово» повідомляло, що у Польщі вперше виплатять гроші потерпілому від акції «Вісла» 85-річному жителю Бескидів. Йому вдалося відвоювати майже 400 тисяч злотих компенсації за втрачене під час виселення майно. Інтенсивна робота, пошуки документів у архівах, розшук свідків старшого віку та боротьба в судах тривали 15 років. Юрист у цій справі наголошував на тому, що виселення було примусовим. Унаслідок переселення сім'я потерпілого втратила 2,5 гектара землі, дім та господарський будинок.

Цього місяця у Варшаві, Кракові та Гданську організували акції на підтримку незаконно засудженого в Росії українського кінорежисера і письменника Олега Сенцова. Головним постулатом демонстрацій був бойкот чемпіонату світу з футболу і негайне звільнення Олега Сенцова та інших українських заручників Кремля.

Також цього місяця голова Українського товариства доктор Григорій Купріянович став новим очільником Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин (СКУНЕМ). Це — рекомендаційно-дорадчий орган прем'єр-міністра Польщі.

У травні своє 50-ліття святкував гурово-ілавський український ліцей. За 50 років його випускниками стало близько 2000 українців!

Липень

У липні ми писали про руйнування православних храмів на Холмщині та південному Підляшші у 1938 році. На цьому моменті в історії держави особливо наголошувало Українське товариство у Любліні. У різних містах Польщі організація ініціювала фотовиставки, зустрічі, дискусії про цю трагедію 80-річної давнини.

Саме у липні про голову Українського товариства доктора Григорія Купріяновича довідався якщо не весь світ, то напевне багато жителів Польщі та України. 9 липня після вшанування річниці пам'яті українців, які загинули у Сягині, на історика була подана заява у прокуратуру. Її подав люблінський воєвода Пшемислав Чарнек, пояснюючи своє рішення словами, які український діяч висловив на цвинтарі. Про слідство у цій справі ми писали на шпальтах газети не раз. Детальніше

повертаємося до неї на 2 сторінці цього номера.

У середині місяця Міська рада Битова нагородила тих, що працюють задля розвитку «малої батьківщини», «Почесною відзнакою гміни Битів». Серед нагороджених — українка Мирослава Ганаско, вчителька української мови у Битові.

Серпень

У серпні немає важливішої дати, ніж День Незалежності України, який відзначають українці у всьому світі. У Польщі в рамках святкувань у церквах відправляли служби за соборність України, відбувалися пікніки, покази фільмів тощо. Звичайно, згадуючи про українську незалежність, не можна забути про воїнів Армії УНР, які, будучи союзниками Польщі, 1920 року зупинили наступ Червоної армії на березі Вісли та не дозволили більшовизму захопити всю Європу. Тому в середині серпня на шпальтах тижневика ми розповідали про те, як українці та поляки спільно відвідували петлюрівців, які перебувають на території Польщі. Зокрема, у польській столиці в пам'ятних заходах взяв участь колишній президент Польщі Броніслав Коморовський (роки його президентства — 2010-2015).

Серпень — це також час, коли у різних регіонах Польщі проводяться українські заходи. Тут слід звернути увагу на фестиваль «Е-Коломія» у Гурові-Ілавському. Цього року захід відзначав свій десятий ювілей. Щороку його відвідує кілька тисяч гостей, тож можна сподіватися наступних ювілеїв фестивалю.

Вересень

Вересень розпочався із сумних новин. По-перше, українського діяча, доктора Григорія Купріяновича відкликали з членства Комітету із захисту пам'яті боротьби і мучеництва при відділі Інституту національної пам'яті в Любліні. Звичайно, мало хто сумнівається, що спричинило таке рішення ІНП. У свою чергу, в Лігніці невідомі спалили машину діяча лемківської української громади в Польщі Адама Вевюрки. Саме тоді він балотувався на місцевих виборах.

Знаковою подією для української громади у вересні було також те, що голова Щецинського відділу Об'єднання українців Іван Сирник та отець Роберт Роса отримали медаль Президента України за гуманітарну допомогу в антитерористичній операції (АТО) та за постійну волонтерську роботу в рамках проекту «Разом допоможемо Україні».

Традиційно цього місяця вшановуємо також українські жертви Центрального табору праці у Явожні, де у 1947—1949 роках комуністична польська влада влаштувала спеціальний табір для українців — жертв акції «Вісла».

Жовтень

У жовтні вся Польща жила передвиборчою кампанією та виборами до органів місцевого самоврядування. У місцевих виборах, які відбулися 21 жовтня, балотувалися також представники української меншини — 95 кандидатів. З них виграли 39 кандидатів. Найбільшим успіхом є те, що серед депутатів

Вармінсько-Мазурського воєводства є двоє українців. Це — Мирон Сич (набрав 11835 голосів) та Збишко Гомза (набрав 7915 голосів). У грудні Мирона Сича обрали віце-маршалком Вармінсько-Мазурського воєводства. Українець із Гурова-Ілавського очолить цю посаду повторно. Натомість Збишко Гомза став заступником голови Вармінсько-Мазурського сеймику.

У цьому місяці на прохання міністра науки та вищої освіти президент РП відзначив працівника Інституту історії та політології Поморської академії наук, професора Романа Дрозда Золотим хрестом «за заслуги в діяльності з розвитку науки». У заяві зазначено: «У 2008-2016 роках проф. Роман Дрозд був ректором Поморської академії в Слупську. Завдяки ньому університет збагатив навчальну пропозицію з 13 до 25 напрямків відповідно до потреб ринку праці (у галузі технічних, медичних та соціальних наук)».

Листопад

Головною культурною подією цього місяця для багатьох українців у Польщі вже багато років є Український молодіжний ярмарок у Гданську. І справді, «JarmaROCK FEST» став найбільшою розважальною подією місяця і відбувся вже 42-ий раз. Одним із нових елементів цього річного «Ярмарку» був «арт-бокс», у якому свої роботи демонстрували молоді дизайнери та проєктанти. Окрім цього, ще до фестивалю (на початку вересня) відбулася «Літня академія Ярмарок Фест» — музичні майстер-класи для людей, які пишуть власні пісні і хочуть розвивати свої вміння.

Також однією з найголовніших подій місяця була новина про те, що районна прокуратура в Замості закрила слідство у справі промови Григорія Купріяновича.

Через кілька днів, 11 листопада (на День Незалежності Польщі), ми інформували про те, що 25 найважливіших для Польщі представників суспільних і релігійних груп XX століття були помертньо відзначені орденом Білого Орла за заслуги для польської незалежності. Серед них є головний капелан Війська польського для православних — Семен Федоронько, який походить із села Чертеж біля Санока.

Також у листопаді в місцевості Фредрополь (Підкарпатське воєводство) невідомі знищили надгробки на могилах українських жителів села. Прокуратура веде слідство у цій справі.

Грудень

Рік ми завершили повідомленнями про протести під посольством Росії. Українці та поляки вимагали від РФ звільнення українських моряків, захоплених в Азовському морі, та припинення військової агресії. Аналогічні акції пройшли також у Кракові, Любліні, Познані та Гданську.

Також варто згадати про протест двох польських активістів, які вибігли на сцену під час концерту хору російської армії ім. Александра у Бидгощі та розгорнули плакати з написами «Кремлівський рашизм — геть за Дон», «Лапи геть від України!» та «Слава українцям, які воюють за нашу і нашу свободу».

Окрім цього, у грудні відбулося перше звітно-виборче засідання Об'єднання українців у Польщі, яке провів Ельблонзький відділ ОУП. Такі засідання відбулися також у відділах ОУП в Сяноці та Ольштині. Наступні чекатимуть українських діячів у новому році. Тоді має відбутися з'їзд ОУП. ■

Павло ЛОЗА

УКРАЇНА

Топ-10 українських подій 2018 року

Протягом року на цій сторінці ми інформували вас про найважливіші події тижня, які відбувалися в Україні. Таким чином ми прагнули утримувати зв'язок між членами української спільноти у Польщі та Україною, адже ідентичність членів нашої громади залежить від процесів, які відбуваються в материковій українській державі. Під кінець 2018 року пропонуємо вам згадати найвизначніші події та відзначити, що ж сталося з нами протягом останніх дванадцяти місяців.

▲ 16 грудня 2018 р. у Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі у Києві відбулася перша літургія предстоятеля єдиної помісної автокефальної Православної церкви України блаженнішого Епіфанія, митрополита Київського і всієї України. За сайтом cerkva.info

1. Автокефалія і томос

Ця подія є, певно, не тільки головною для цього року, але й визначальною для останніх кількох століть. Окрім цього, вона — найсвіжіша.

15 грудня в Києві відбувся Об'єднавчий собор українських церков. Понад 50 архієреїв, у тому числі з Української православної церкви Московського патріархату, прийняли рішення про створення єдиної Помісної церкви, визначили її статут і обрали предстоятеля, який згодом отримає томос про автокефалію.

Предстоятелем об'єднаної Української православної церкви (УПЦ) став єпископ УПЦ Київського патріархату Епіфаній. Повідомляється, що голосування проходило в два тури. Про створення Української помісної православної автокефальної церкви та її нового главу оголосив також президент Петро Порошенко у день собору на Софійській площі у Києві.

Обраному предстоятелю церкви 6 січня 2019 року після спільного служіння Божественної літургії Вселенський патріарх Варфоломій передасть томос про автокефалію.

2. Український кінопрокат розвивається

Ми писали про українське кіно неодноразово. Вітчизняних фільмів суттєво побільшало, вони якісні та конкурують на міжнародному ринку з голлівудськими кінострічками. Так, у 2018 році щомісяця виходило по три українські стрічки, загалом — 46 фільмів. Нерідко їхнє виробництво частково фінансувала держава, зокрема, Національний центр кіно та анімації виділив 1 мільярд гривень.

Найуспішнішим у прокаті цього року став фільм «Скажене весілля» кінорежисера Влада Дикого, який отримав майже 2 мільйони доларів касових зборів.

Також визначною стрічкою став фільм «Донбас» Сергія Лозниці, який у програмі «Особливий погляд» Канського кінофестивалю отримав приз за режисуру, а також був номінований на премію «Оскар» у категорії «найкращий фільм іноземною мовою».

За даними Української кіноасоціації, зараз в Україні на різних студіях знімають 30 фільмів, у яких грають українські, голлівудські і європейські актори.

3. Ліквідація АТО та зміна ватажків на окупованій території

У так званій «Донецькій народній республіці» («ДНР») Росія змінила групу, яка керує самоназваною квазі-державою. 31 серпня стало відомо, що сумнозвісний ватажок самопроголошеної «ДНР» Олександр Захарченко загинув внаслідок вибуху. З Росії миттєво надійшов наказ про те, що лідером «ДНР» повинен стати Денис Пушилін, старий «діяч» самоназваної республіки, один з організаторів проросійських мітингів у Донецьку в квітні 2014 року.

Також 30 квітня цього року назву бойової операції на Донбасі змінили з АТО на ООС, тобто на Операцію об'єднаних сил. Це мало кілька наслідків, зокрема, змінилося керівництво бойовою операцією: якщо

досі АТО керувала Служба безпеки України (СБУ), то ООС керує українська армія — об'єднаний оперативний штаб Збройних сил України, у тісній координації з іншими силовими органами. Командувач штабу — Сергій Наєв.

4. Проблеми в Криму

РФ побудувала Керченський міст, який з'єднав материкову Росію з анексованим Кримським півостровом. Ця будова — не тільки незаконна (міст побудований всупереч протестам міжнародної спільноти), а й завдає шкоди природі. Дно у Керченській протоці пісочне, тому на ньому не можна будувати жодних конструкцій. Саме через це зараз Керченський міст зміщується, це небезпечно для життя людей, які ним користуються, а його остаточний зсув може призвести до катастрофи.

Це — не єдині екологічні проблеми Криму, за які прямо чи опосередковано відповідальна Росія. 4 вересня на заводі «Кримський титан» в окупованому місті Армянськ стався викид хімічної речовини, що спричинив значне забруднення довкілля. Чимало жителів Армянська отримали захворювання дихальних шляхів — пневмонію, опік слизових оболонок носа та рота. Окупаційна влада Криму поклалає провину за катастрофу на Україну, яка після анексії припинила водопостачання через Північно-Кримський канал.

Окрім цього, 17 жовтня в політехнічному коледжі окупованої Керчі сталася стрілянина, загинуло 20 людей, поранено — близько 50. За даними кримських слідчих, розстрілював учнів 18-річний студент Владислав Росляков, який потім вчинив самогубство.

5. Убивства та напади на активістів

За даними управління ООН з прав людини, за останній рік на громадських активістів та захисників прав людини в Україні було скоєно понад 50 нападів, розслідування яких досі не завершено чи саботується.

У результаті цих нападів загинули кілька дуже важливих людей, які боролися за справедливість у країні. Найвідоміша з них — Катерина Гандзюк, громадська активістка, депутатка обласної ради Херсона, керуюча справами виконкомом Херсонської міської ради, радниця міського голови, співзасновниця Агенції громадянської журналістики «МОСТ», помічниця з питань правового захисту управління верховного комісара ООН у справах біженців у Херсонській області.

31 липня на неї напала група невідомих чоловіків. Вони облили дівчину концентрованою сіркою кислотою. Кислота потрапила на руку й спину, частково — на обличчя, загалом опіки покрили близько 38% шкіри. Катя Гандзюк пережила 13 операцій в опіковому відділенні Київської лікарні, останню лікарі зробили за кілька днів до її смерті. Після операції у Каті утворився тромб.

Також 1 січня під Києвом знайшли тіло правозахисниці та юристки Ірини Ноздровської. Ірина домоглася того, аби звинуваченого у вбивстві її сестри Дмитра Россюханського посадили за ґрати на 7 років.

6. Усі двері тепер відчинені для українських жінок

В Україні скасували перелік із понад 450 професій, які раніше були заборонені для жінок. Відтепер жінки можуть, наприклад, керувати літаками, поїздами метро й автобусами, працювати на шахтах, служити у війську тощо.

12 жовтня президент вперше присвоїв звання генерала жінці. Першою українкою, яка здобула звання генерал-майора медичної служби, стала начальниця Військово-медичного управління СБУ Людмила Шугалей. 9 травня Хрещатиком уперше пройшов жіночий батальйон, який складався зі 120 військових.

7. Агресія Росії у Керченській протоці

У 2018 році на Азовському морі відбувалася ескалація конфлікту між російськими та українськими морськими військами. Його кульмінацією були події 25 листопада, коли військові прикордонного відділу Федеральної служби безпеки (ФСБ) Росії захопили

три українські морські судна в нейтральних водах Азовського моря. Тоді українські військово-морські збройні сили повідомили, що 6 українських військово-службовців зазнали поранення.

Того дня українські судна дислокувалися з одеського порту до Маріуполя. Росія заявила, що кораблі Військово-морських сил України перетнули її державний кордон. Попередження про перетин Керченської протоки, які надсилала українська сторона, російські прикордонники начебто не отримали.

У відповідь у Вінницькій, Луганській, Миколаївській, Сумській, Одеській, Харківській, Чернігівській, Донецькій, Запорізькій та Херсонській областях, а також у внутрішніх водах Азово-Керченської акваторії українська влада на місяць ввела військовий стан.

8. Голодування Сенцова, Балуха та Кольченка

14 травня український режисер Олег Сенцов, якого російська влада незаконно засудила на 20 років, оголосив голодування з вимогою звільнити понад 60 українських політв'язнів, утримуваних у Росії та в окупованому Криму. Сенцов, затриманий начебто за тероризм, голодував 145 днів, а закінчив свій протест під тиском тюремної адміністрації.

Також голодував незаконно засуджений в Росії за схожими звинуваченнями Олександр Кольченко — він вимагав звільнити Олега Сенцова.

Третій політв'язень, що вдався до такого протесту, — український активіст із Криму Володимир Балух, який уже під час російської окупації вивисив на своєму будинку український прапор та відмовився від російського громадянства. У Росії його засудили на 3 роки і 7 місяців за нібито зберігання боєприпасів. Своє голодування, яке тривало з березня до жовтня 2018 року, Балух називав «проявом особистого презирства до окупаційного режиму».

На жаль, жоден із протестів не схилив російського президента Володимира Путіна до звільнення українських політв'язнів.

9. Реформи в дії

В Україні проводяться адміністративна, освітня, фінансова та інші реформи. А однією з найголовніших і найголосніших подій року став запуск медичної реформи.

1 квітня національна кампанія з вибору сімейного лікаря розпочалася офіційно. Відтепер пацієнти можуть обирати лікаря та підписати з ним декларацію, закріплюючи таким чином за собою конкретного спеціаліста.

Також стартувала реформа загальноосвітньої школи — «Нова українська школа», яка передбачає перехід на 12-річну середню освіту, зміни в програмі і методах навчання дітей.

Окрім цього, у новостворених адміністративних одиницях України — об'єднаних територіальних громадах — проводяться вибори.

10. Саакашвілі вилучили з української політики

Стрімка кар'єра екс-президента Грузії Міхеїла Саакашвілі в Україні, як пам'ятаємо, закінчилася у Польщі. Відійшовши з посади губернатора Одеської області та припинивши дружбу з президентом Петром Порошенком, лідер «Руху нових сил» довго влаштував протести в центрі Києва, видовишно перетинав польсько-український кордон, втікав від Служби безпеки України (СБУ) і переховувався від них на даху. Зрештою, його депортували з України до Польщі (у Варшаву), після того як був затриманий працівниками СБУ. Польща прийняла Саакашвілі згідно з процедурою реадмісії. Зараз політик намагається влаштувати опозиційні протести проти новообраної президентки Грузії Саломе Зурабішвілі.

На нас чекає не менш цікавий рік — уже зараз знаємо, що він принесе українцям нового президента, новий склад парламенту та томос. Це — програма-мінімум.

Катерина СЕМЧУК

ПОДІЇ

Ілюстрація надана авторкою

«**М**и — мешканці та мешканки Перемисьля — пишаємося містом, у якому живемо. Нас єднає Перемисьль та ідея спільного святкування 100-ліття незалежності. Це гарний час, щоб озирнутися і проаналізувати минуле, а також — аби запланувати нове 100-ліття як спільне майбутнє» Цими рядками почалася преамбула ініціативи перемисьлян на 100-ліття незалежності Польщі «Спільно на 100» — проекту, у якому велику роль відіграли представники української меншини Перемисьля.

Про події, які відбулися під знаком «Спільно на 100», вже можна було прочитати на сторінках «Нашого слова». Вони внесли свіжість до культурного та освітнього життя міста. Ювілейний 2018 рік завершується, минає також 12 місяців від першої зустрічі учасників ініціативи. Отже, настав час підсумків. Що вдалося напрацювати, здобути і подолати? З якими проблемами зіткнулася група перемиських активістів? Які думки та цілі мотивують їх до подальшої праці? Ця стаття є спробою відповісти на поставлені питання. Та доказом того, що представники меншини, маючи власну, окрему ідентичність, є також повноцінними громадянами держави та можуть бути причетними до її напрацювань, здобутків та успіхів.

Спільнота цінностей

Ініціатива виникла з потреби громадянського святкування, під час якого всі мешканці міста почували би себе помітними та важливими. Носієм ідеї та людиною, яка організувала першу зустріч, був голова (на той час — ще член) гуртка ОУП в Перемисьлі Ігор Горків. На зустріч прийшло тоді близько двадцяти людей. Для декого це був перший і останній контакт з проектом. Але протягом декількох наступних місяців сформувалася група перемисьлян — різного віку та досвіду — яка серйозно долучилася до створення команди проекту.

Однією з головних мотивацій для членів ініціативи було спільне небажання, щоб у святкуванні 100-ліття незалежності в їхньому місті домінував одноманітний ура-патріотичний наратив. Тому роботі над програмою святкувань присвятили аж півроку. «Поеднуючи різні середовища і групи, ми хочемо створити та популяризувати конструктивну модель громадянської співпраці мешканців міста, які належать до різних національностей, релігій та культур, а також — надихати перемисьлян на активну, позитивну та креативну участь в місцевому суспільному житті», — йдеться у преамбулі ініціативи.

Професійні перемисьляни та приятелі ідеї

Ініціатива — це завжди люди. Кожен член команди увійшов до неї зі своїм

багажем контактів, умінь та зацікавлень. Таким чином головний стрижень «Спільно на 100» створили спеціалісти з різних сфер — громадські діячі, журналісти, музиканти, психологи, митці, місцеві підприємці. Перемисьляни від народження та за власним вибором, люди різних політичних поглядів, але з надзвичайною пошаною до різноманітності та відмінностей у своєму середовищі. В умовах відсутності реального фінансування ці люди присвятили свій час, гроші, контакти і досвід, а також дбали про взаємну довіру — усе заради того, аби створити високоякісний проект, участю в якому можна пишатися. Це виявилось єдиною можливою запорукою успіху ініціативи.

Треба також підкреслити, що ідея «Спільно на 100» вийшла поза межі Перемисьля. Її підтримали досвідчені активісти з Любліна, приятелі товариства «Homo Faber», серед яких — найбільша прихильниця та співтворчиня «Спільно на 100» Анна Домбровська. Ідею підтримали також інтелектуали з Варшави: Ізабелла Хруслінська, Данута Куронь, Едвін Бендик. Так само візуальний бік проекту, зокрема емблему «Спільно на 100» зробив на волонтерських засадах досвідчений графік з Ольштина Андрій Філь.

11 заходів, 7 місяців та гарячий вересень

Опрацювання календаря подій «Разом на 100» тривало півроку. Серед міні-проектів, які активісти реалізували від червня до грудня — три дебати, чотири публічні акції в міському просторі, два музичні концерти, театральна вистава та кінофестиваль. Окрім культурних подій, проводились також освітні тренінги та майстер-класи для дітей і молоді.

«Разом на 100» розпочала вулична акція «Побажання для сусіда», про яку ми писали в «Нашому слові» («НС» № 27, 2018.07.08). Проте найбільше подій відбулося у вересні. Серед них варто згадати спільне садження квітів у одному зі скверів Перемисьля, настроєвий концерт єврейської пісні у виконанні Роксани Вікалюк, який нагадав про велику і призабуту сьогодні єврейську спадщину міста, а також візит театру «Навпаки» з Гданська з двомовною (польсько-українською) театральною виставою на основі казки Тараса Прохаська «Куди зникло море?». Вона відбулася в Народному домі та зібрала повний зал малих та дорослих глядачів. Високий рівень виступу гданського театру зачарував публіку, яка дуже швидко увійшла в настрій вистави. Головна думка, яку відображала двомовність головних героїв — показати дітям, що, попри виразні відмінності, люди можуть дружити та любити одне одного.

Схожу ідею мав концерт хорів «Хай Співзвучить» («Niech współbrzmie»), який

відбувся у греко-католицькому кафедральному соборі в грудні і закривав рік діяльності ініціативи. У концерті взяли участь три хори: чоловічий український хор «Журавлі» та два перемиські колективи: камерний хор «Музичного товариства» та Молодіжний хор «Vox Iuventum».

Діалог понад усе

Окрім створення гарних культурних заходів, перемиська ініціатива мала на меті побудову діалогу на теми, складні для мешканців міста. Тому в Перемисьлі відбулися дві зустрічі за участю експертів: історичні дебати про польсько-український контекст 1918 року (у них взяли участь професори Роман Висоцький, Ян Пісулінський, Анджей Фрішке) та «Дебата гігантів» — Мирослава Мариновича, Анджея Менцеля, Констани Геберта, яку провела Ізабелла Хруслінська («НС» № 50, 16.12.2018). Обидва заходи відбулися в Народному домі та зібрали широку аудиторію, зацікавлену інтелектуальним розвитком та розширенням своїх знань.

Проте справжньою родзинкою «Спільно на 100» виявилися дебати про майбутнє міста «Перемисьль на 100», які відбулися ще у вересні. Вони пройшли в залі PWSW (Державної вищої східно-європейської школи) і зібрали багато небайдужих мешканців міста. Захід відбувся ще до проведення місцевих виборів, проте це не були політичні дебати — вони мали суто громадянський характер. Захід показав, що Перемисьль — це місто з великим людським потенціалом, але серед його жителів є також чимала фрустрація та незадоволення через відсутність співпраці між владою та мешканцями. Близько трьох годин тривала гаряча суспільна дискусія, з якої можна було зробити висновок про чимало діагнозів щодо актуальної ситуації міста, настроїв серед його мешканців та головне — про бажання працювати для досягнення спільної користі.

Експансія доброї енергії та зміна перспективи

Емблема «Спільно на 100» дуже швидко стала відомою і впізнаваною серед різних груп перемисьлян. Завданням учасників та ініціаторів акції було зайняти якнайбільше міського простору, створити «ефект присутності» ініціативи. Хоча головною локацією «Спільно на 100» став Народний дім, понад половина подій відбулася поза його стінами: частина заходів пройшла на свіжому повітрі та на вулицях міста. Дебати про майбутнє Перемисьля створили можливості співпраці з державним перемиським навчальним закладом, а концерт єврейської пісні в залі «Музичного товариства» долучив до грона поціновувачів ініціативи місцевих меломанів. Так само для українців, які працюють при Народному домі, з'явилася можливість організовувати заходи, актуальні для ширшої публіки, якісні та цікаві для тих людей, які досі здавалися байдужими до українців.

Участь українців у проекті «Спільно на 100» мала на меті змінити трактування українця в Польщі як громадянина другої категорії, який перебуває осторонь усіх головних подій життя країни. Своєю участю в ініціативі активні українці довели, що вони не тільки є рівноправними мешканцями міста, але й можуть впливати на його вигляд та розвиток за допомогою своїх широких знань та досвіду суспільної роботи.

Груповий процес та кризові ситуації

Звісно, не все у «Спільно на 100» вдалося зробити так, як цього хотілося.

Однією з проблем, з якою зустрілися аніматори, було використання в проекті перемиської синагоги Шайнбаха, яка стоїть у самому центрі міста на вулиці Словацького та ще недавно була міською бібліотекою. Зараз вона — порожня та зачинена, а ключі від неї знаходяться у Фонді збереження єврейської спадщини у Варшаві. Ініціатива «Спільно на 100» хотіла організувати в ній концерт єврейської пісні у виконанні Роксани Вікалюк. На жаль, з боку власника будинку не було бажання співпраці. Тож єврейська пісня прозвучала у приміщенні перемиського «Музичного товариства», зате після концерту артистка пішла до замкнених дверей синагоги та відспівала там кадиш.

Бувало також, що деякі перемисьляни з української меншини критикували ініціативу «Спільно на 100». Деякі відкрито заявляли, що перемога Польщі в 1918 році — це одночасно поразка України, що Польща як держава ніколи не ставилася до українців добре. Тому, на думку таких людей, українцям не годиться святкувати польський державний ювілей. На щастя, такі голоси не домінували, і на заходи в рамках «Спільно на 100» приходило багато українців.

Згодом команда «Спільно на 100» також пережила свій кризовий момент. Він був пов'язаний з оцінкою ідеї перформансу Анни Домбровської «Речовий доказ» («НС» № 48, 2018.12.02), який, до речі, в українському середовищі також викликав змішані почуття. На щастя, обмін думками на цю тему в колі команди відбувся з великою пошаною до інших поглядів. Він стосувався передусім побоювань щодо реакції представників місцевого суспільства, надто чутливого до червоно-чорних кольорів (вишиванка, яку зшивала активістка у рамках перформансу, мала саме такі барви), а також способу роботи з важкими темами. Слід сказати, що члени ініціативи дійшли згоди і щодо іншого — цей конфлікт був потрібний та допоміг завершити своєрідний груповий процес творення команди. А також допоміг усвідомити, що, пам'ятаючи про взаємну симпатію та пошану, усі ми мусимо постійно вчитися одне в одного.

Плани на наступне століття

Проект перемисьлян «Спільно на 100» не завершується з кінцем 2018 року. Його учасники, кількість яких весь час збільшується, хочуть продовжувати працювати задля доброго розвитку свого міста під емблемою спільної ініціативи. Плани на наступний рік ще не визначені, проте вони точно будуть зосереджуватися на здобуванні нових знань та реагуванні на актуальні суспільні виклики. Одне з головних завдань — спроба побудови добрих відносин з новою місцевою владою, а також — детальне вивчення правил роботи самоврядної міської установи з метою ефективного функціонування міста як інституції.

Створення спільної ініціативи перемисьлян на 100-ліття незалежності Польщі «Спільно на 100» для місцевих українців вважається великим успіхом — і на організаційно-логістичному рівні, і на рівні суспільних відносин. Участь українців у проекті «Спільно на 100» можна сприймати як один із аспектів відкриття української громади на польське суспільство. Поеднуючи приемне з корисним, активісти втілюють таку стратегію в Перемисьлі. З пошаною для минулого та з великою чутливістю до спільного майбутнього. ■

Кася КОМАР-МАЦИНСЬКА

Фото авторки статті

VIII конференція Ольштинського відділу Об'єднання українців у Польщі

Мова, молодь, співпраця з громадянами України

15 грудня відбулася Восьма конференція Ольштинського відділу Об'єднання українців у Польщі (ОУП). Делегати з гуртків організації обговорили проблеми, що виникали упродовж останніх кількох років, та плани на наступний період. Основне завдання зараз – заохотити дітей вивчати українську мову, організовувати поїздки в Україну та краєзнавчі табори, працювати над відкриттям центру української культури. Учасники конференції переобрали голову відділу, говорили про можливу співпрацю з тими, хто приїхав з України, та дискутували, про що варто писати на сторінках «Нашого слова».

Діти, школи та українські мігранти

Основний виклик перед ОУП в Ольштинському регіоні сьогодні – не допустити асиміляції українців, – вважає голова відділу Степан Мігус. Він почав свою громадську діяльність ще молодим хлопцем, учнем ліцею в Лігніці. З 16 років писав статті до «Нашого слова», пізніше, під час навчання на філології у Варшаві, приходив до світлиці Українського суспільно-культурного товариства, брав участь у різних заходах, організовував молодіжні кабаре. За свою громадську кар'єру він пройшов всі шаблі в структурі організації українців: був членом головної ради, входив до управи. Пан Степан, якому тепер понад 60, добре знає українську громаду і багато часу присвячує роботі з нею.

«Ми, може, ще не втратили, але вже втрачаємо мову. Починаючи від домівки, а закінчуючи навіть у церквах, на зустрічах, після концертів – всі майже поголовно говорять польською мовою. Вчителі скаржаться, що діти, коли приходять на навчання української мови, починають вчити її практично як іноземну», – констатує він. Саме тому головне завдання – це робота з батьками, дітьми, з молоддю. Пан Степан вважає, що важливо, аби принаймні раз на рік кількості дітей зустрічалися, вчилися мови, танців, культури, історії, їздили до України. «Складається враження, що ми їм товчмаємо, що це Україна, чому її треба любити, чому треба нею жити, але фізично вони її не бачать, не знають», – додає він.

На зламі 90-х і 2000-х років Степан Мігус кілька років поспіль організовував поїздки на Рівненщину для 40-особових груп дітей. «Коли я їздив, наприклад, забирати групи, зрештою, мої діти теж їхали, – було таке враження,

що вони не хотіли повертатися», – так, за словами пана Степана, подобались хлопцям та дівчатам тритижневі поїздки до України. Саме тому голова Ольштинського відділу об'єднання переконаний, що варто домовлятися про молодіжні обміни з Рівненською областю (яка є партнером Вармінсько-Мазурського воєводства).

«Бо насправді це трагічна ситуація. В українських школах навчаються діти з Донецької, Луганської областей, з Києва, з Коломиї, з Гуцульщини, а наших багато не йде. Хоч умови там прекрасні», – зазначає Мігус. – «Виховання стало тепер якесь дивне. Чи то батьки просто не хочуть випускати дітей з-під своєї опіки. Я цього зрозуміти не можу, бо мені було 13 років, коли батько завів мене до ліцею в Лігніці. До дому мені треба було їхати 670 кілометрів. Я приїжджав до батьків лише двічі на рік».

Голова Ольштинського відділу розповідає, що він як присяжний перекладач має постійний контакт із тими, хто приїжджає з України. Додає, що діяльністю ОУП вони цікавляться дуже мало. «Вони кажуть: зрозумійте, ми приїхали заробити гроші», – каже він. Хлопці з Запоріжчини були на відкритті виставки про Голодомор, все-таки кілька людей час від часу цікавиться подіями організації, одна сім'я активно включилася в діяльність об'єднання. Пан Мігус додає, що навіть просить безкоштовно пропускати на танцювальні заходи людей з України, бо розуміє, «як рахується кожна копійка, яку вони заробляють закордоном».

«Я бачу, що значна частина тих людей – це не патріоти. Дехто просто тікає від армії. Я зустрічаю дуже мало людей, які кажуть, що повернуться до України. Більшість говорять, що хочуть залишитися. Їм це не вдається, бо пра-

вила досить суворі. Хоча серед тих, хто отримує польське громадянство в нашому регіоні, найбільше українців. І я не хочу нарікати на своїх, але цих людей я не міг би поставити за приклад», – зазначає пан Мігус, додаючи, що інколи такі люди дуже швидко забувають рідну мову.

Степан Мігус багато говорить про те, якою важливою для молоді є поїздка до «духовної батьківщини». Проте, коли українці з України приїжджають жити до Польщі, об'єднання в регіоні не співпрацює з ними, з такою потенційною підтримкою не вдається зробити громаду потужнішою. Чи означає це те, що Україна разом зі своїми мешканцями є зовсім іншою, ніж думають українці з Польщі? Чи занадто вони її ідеалізують? А, може, не ведеться достатньо роботи у цьому напрямку? Під час конференції Ольштинського відділу не прозвучало жодних конкретних планів про співпрацю з українцями з України та способами їх залучити до життя громади.

Пролунало натомість багато критики про те, що «заробітчани» не цікавляться культурним життям та подіями об'єднання.

«На даний момент можна говорити про те, що громадяни України дуже мало цікавляться нашими заходами, але частина з них отримує польське громадянство. Серед тих, хто купує помешкання – найбільше громадян України. У великих містах є по 5-6 українських організацій. З частиною з них ми можемо і вже ведемо якусь співпрацю. Наприклад, День незалежності України у Варшаві організували фонд «Наш вибір» і ОУП. Це допомагає нам спільно використовувати бюджет, а також співпрацювати з людьми, які часто є високоосвіченими, мають досвід, професію і хочуть зберегти своє українство.

Особливо це стосується великих міст. У Вроцлаві, Кракові, Щеціні, Гданську така співпраця вже відбувається. Ідеться також про капітал, яким є українські студенти: зараз у Польщі їх навчається 40 тисяч. Частина з них звідси виїде, але частина залишиться. І тут постає питання: чи ми зуміємо знайти спільну мову з цим середовищем, із цими людьми, які у чомусь на нас схожі, у чомусь – відрізняються. Тож ми мусимо сформулювати пропозиції для цих людей», – зазначив голова ОУП Петро Тима.

«Можемо, звісно ображатися, що вони бувають невірними, російськомовні, що не знають нашої історії, бо зараз основна хвиля міграції – з центру та сходу України. Але інших людей ми не маємо. Першою назустріч їм пішла церква, яка має розбудовану мережу станиць для мігрантів, з ними працюють священники з України. Це питання до нас: чи не повинні ми в великих містах зробити акцент на схожій активності, спрямованій до мігрантів? Для нас це – можливість збільшити потенціал і позитивний результат», – додає Петро Тима. Гданський «Ярмарок», на який приїжджає щораз більше людей з України, може бути доказом такої співпраці, переконаний він.

Молодь без молоді?

Попри те, що головними цілями у відділі ОУП вважають роботу з молоддю, саму молодь у залі ще треба пошукати. Кілька таких людей зайняли місце позаду і рідко брали участь у дискусіях.

На запитання до пана Мігуса про те, чи активно долучається молодь до діяльності організації, він відповів: «Я не хотів би давати цьому однозначні оцінки. По-різному. Є група молодих людей, які хочуть щось робити і роблять. Коли ми мали свою світлицю, молодь там зустрічалася. Вони відвідували Україну, були спостерігачами на українських виборах. Тож цей стержень, на який можна би було спертися, є. Проблема полягає в тому, що дуже мало серед молодих людей хотіли би працювати на громадських засадах (безкоштовно – *ред.*). Я вже третій раз відмовляюся від головування у відділі, аби хтось інший взяв цю роботу на себе. Однак не можна нікого знайти», – скаржиться він. Степан Мігус додає, що, завдяки своєму ненормованому робочому часу, він завжди міг зустрітися з представниками влади, аби домовитися про співпрацю. «А молодь... Я не знаю. Вони також повинні мати контакти з Україною. Окрім цього, вони у більшості говорять польською мовою. Були випадки, коли мене на звітно-виборчих зборах гуртка просили говорити польською, бо вони вже не знають української. Я сварився дуже сильно, не дозволяв», – зазначає голова відділу.

Те, що існує негласне протистояння між старшим та молодшим поколіннями, відчувається і під час конференції, і в кулуарних розмовах. «Ви ж бачите, як все відбувається», – молоді члени ОУП натякають на те, що їхньою думкою особливо не цікавляться, і свої погляди їм доводиться щоразу довго відстоювати. «Ну, хто хоче щось робити – той робить», – додає вже спокійніше представник молодшого покоління Михайло Кайда, який упродовж останніх п'яти років був головою ольштинського гуртка, а зараз є його секретарем. Розповідає, що недавно вдалося організувати вечір співаної поезії в Ольштині. «Дуже важко побороти вертикаль влади», – зазначає інший співрозмовник, який додає, що домогтися незалежності від керівництва об'єднання буває важко.

Трагічна доля біскупa Каєтана Солтика

Асиміляція – то процес, якого ся барз гнеска боїме, жиючи розшмарени на світі по акції «Вісла». Лекше нам жило ся в горах на своїй віковій землі, де кожен сусід – то свій та материнська мова од дитячих років росла з нашими людьми в кождий хижи та в кождим лемківским селі.

Але то ся не поверне і гнеска треба нам іщи векшой сили як малі наши прадідове, щоб втримати рідну культуру та віру. Для того так вшитки боїме ся, коли молоди забивають рідну мову, а при тим забивають ціж дорогу до церкви. Хоц, на жаль, і не лемологи.

Але мусиме ціж на тото посмотрити, што то є звичайний процес в житті кождой меншини, котра стала одтята од кореня і розшмарена – часто як ворог – межде іншом нацією. Асиміляція все била в світі народів, хоц нам здається гнеска што лем нас то зло стрічає. Што веце, коли посмотриме гллубше в історію цілого нашого народу асиміляція там била і сягала ціж той Лемковини сперед 1947 рока. Хцу вказати такий приклад, котрий, думам, ціж вказує, што человек, коли піддає ся асиміляції, не находит вповні щастя в житю. Бо як має найти, коли одшмарят те все, што дарує материнська і нянова любов.

Наша руска шляхта, яка своїма коренями сягала київського боярства, барз легко асимілювала ся в Речипосполітой чи Росії, хоц знала про своє вікове походження та яку мала виняткову позицію в народі од початків Київской Руси. На жаль, їх асиміляція била свідомо за пінязі, посади, титули і позицію в житті Польщи чи Росії. Так стратили зме в народі люди, яки повинни той народ провадити.

Нам, людям з Лемковини, ся здає, што тоти процеси билі далі од Карпат. На жаль, так не било. Наши предки в горах ціж малі можливіст познати тих, яки одишли свідомо од нашого народу. Продали свою віру та мову.

Єдним з них в XVIII віку бив краківський біскуп Каєтан Солтик. Вродив ся в 1715 році в стародавній боярській – рускій родині Йосифа Солтика, каштеляна любельского та Констанції Джевецкой. Молоди роки провів на дворі примаса Польскі Теофіла Анджея Потоцкого. При його попертю почав карєру духовну. В роках 1735-1738 студіював теологію на римским університеті Ла Сапенза. Колі вернув до Польски, завдяки кардиналові краківському Янові Александру Ліпському та королю Аугусту III Веттіні, став краківским каноніком. В 1749 році, коли мав 34 роки, став біскупом Емаус в Кракові, а в 1756 році біскупом київским в Житомирі. Київ – то не била його мрія, хоц през сам київський титул бив польским сенатором. В тим часі перебивав на дворі короля Аугуста III Веттіна – саса та бив вельким ворогом князів Чарториских та пришлого короля Станіслава Аугуста Понятовского. Цілий час мріяв бити біскупом краківским, де била найвекша влада костелом на і завдяки попертю маршалка Мнішха став ним в 1758 році. І так ціж почав мати владу над нашою Лемковином. Як біскуп краківски, одночас і северскі, провадив барз багате житя. Мав велький двір зо службом, свою капелю, яка грала концерти і театральні представліня, та військо, в яким служило 500 жовнів. Часо перебивав в Варшаві на дворі Аугуста III. Але вшитко ся змінило, коли вмер Аугуст III 1763 року. Біскуп думав, што королем стане син Аугуста III, але так ся не стало. При помочи Росії і цариці Катерини II королем Речипосполітой став Станіслав Аугуст Понятовскі. Біскуп, боячи ся не втратити попертя політичного, вспер нового короля та особисто на коронації величав Понятовского. Підкресляв при тим, штоб король понад усе дбав про віру римо-католицку як найважливіжу і єдину правдиву в Речипосполітой. Сам особисто не любив

Єпископ
Каєтан Солтик
(1715 – 1778).
Фото з Вікіпедії

інши віри, а найбарже тих, яки змінили свою віру. Хоц такий сам бив, як його цілий боярский руский рід, котрий одшмарив свою східну церкву в ім'я вигоди.

Але новий король Станіслав Понятовский не за барз полюбив біскупа та не вірив йому. Ображений біскуп Солтик виїхав і замешкав в своїй палаті в Кельцах. Цариця Катерина почала штораз барже нашмаряти Польщи окупацію Росії, використовуючи при тим церкву православну. Так само як то гнеска ся діє в Україні. Біскуп Солтик видів то та почав скликувати магнатів проти Росії, короля та амбасадора Росії в Польщи, князя Ніколая Репніна. Так біскуп Солтик повернув до політики як головний діяч проти короля і Росії.

Король ся страшні образив на біскупа, а Репнін послав військо російське на його землі та маєтки. І зараз так само Росія діє гнеска, лем же в Криму і на сході України.

Колі 1767 року біскуп Солтик в сеймі гостро заатакував Росію, што безправні вошла своїм війском на землі Речипосполітой, використовуючи їж церкву православну, амбасадор Репнін загрозив йому в'язницю. Дотримав того слова та ув'язнив біскупа та тих магнатів, котри його поперали.

Потім почалася Конфедерація барска, котра розбудила не лем антиросийскіст, але, на жаль, злу політику проти нас, вірних зо східної церкви. Про те і ми ся дознали і барз міцно досвідчили на Лемковині, наприклад, в Ізбах.

По 5 роках біскупа Солтика росіяне звільнили. Він повернув в 1773 році до Варшави як символ спротиву проти Росії.

Але вшитки ся ним розчарували. Почав атакувати інших польских біскупів та польских діячів, што

не боронили польского римо-католицкого костела в часі I розбйору, при тим нич не повідав о втратах для Польщи. Ніхто не міг його зрозуміти і він сам ціж не однашов ся в житті Речипосполітой, коли вишов по 5 роках на волю. Він о наших боярских коренях, хоц так хтів бити польским політиком, біскупом римо-католицким, то, однак, його поляки не розуміли. В нас гнеска є подібні.

Ти, які ся асимілюють, ніколи не є собою нігде в житті.

Біскуп Солтик виїхав, деяки повідають, што втік з Варшави до Кракова, де заз почав володіти землями, на котрих ціж била Лемковина. В Кракові децезія била, однак, поділена межде Речипосполітом та Аустрією та з того боку мав трудности. В Кжиштофорах купив резиденцію, заз почав багате житя, де билі балі, концерти, вельки гостини. Але од часу до часу мав дни, де нікого не приймував та нікого не хтів видіти. І такий настрий в нього ся повекшав.

Але по пару роках заз ся біскуп пробудив. Почав організувати коло себе багате, веселе житя, при тим бив іщи барже релігійний на зовні. Став ціж вшитких критикувати і сваритися з нима, навіт з ксендзом Гугоном Коллонтаєм. На початку лютого 1782 року краківська капітула написала лист до біскупа, штоб піддався лічиню, а як відмовит, то загорозила, што то лічния буде примусове. Так почалася сварка межде біскупом а капітулом. Ніхто не хтів уступити. Біскуп наложив на капітулу краківску інтердикт та написав лист проти капітулі до короля і примаса. Змучений том довгом сварком, задумався виїхати до частини децезії, яка належала до Аустрії. На те не хтіла допустити краківська капітула та 23 лютого 1782 року його ув'язнено в семінарії замковій на Вавелю. Його владу переняв брат короля Станіслава Понятовского, біскуп Міхал Єжи Понятовскі. В цілим Кракові почало ся замішання. Єдни билі за біскупом, інши проти нього. Рада Неустайонца та сейм почала бадати тоту справу. Король покликав спеціальну комісію, котра, з єдної страни дала кару капітулі за ув'язнення силом, а з другої ствердила, што біскуп є хворий психічні та визначила кураторів з родини біскупа, яки мали ся ним опікувати та його пильнувати. Навіт до того втрутив ся папа римскі, котрий дав ціж нагану капітулі за ув'язнення біскупа.

Чи наравду біскуп бив хворий – не знаме до кінця, але, напевно, бив юж невігідний вшитким, починаючи од короля, Росії і костела римо-католицкого в Польщи, а кінчаючи на самій родині біскупа. До кінця свого житя юж ніколи не мав біскуп свободи. 30 липця 1788 року він гмер в Кельцах, а похоронено його в краківській катедрі. В капліці свентокжиской є до гнеска його памятник.

Біскуп Каєтан Солтик є свідоцтвом для нас, што, коли человек одшмарит своє походження в ім'я карєри, пінязів, позиції – то і так не однайде в повні щастя в житті.

Колі будете мати змогу бити в Кракові в капліці свентокжиской, подумайте о трагічній долі покійного біскупа та не судме його, лем вчийме наши наступни покоління, што асиміляція є, што правда, можливим вибором в нашом житті, але вона в жоден спосіб не помагат в здобитю щастя. Што веце, вона так наравду будит терпіння, бо не є в силі заглушити през ціле житя сумління з питанням: чом і за што я чужий став для рідної мови, віри і історії? На жаль, відповідь на те питання ми не почуєме ту на землі. ■

Адам ВЕВЬЮРКА

Історія

Підляськими місцями

Мельник – місто на шляхах

Який це був рік Божий? Точно невідомо — орієнтовно десь середина XIV століття. Тоді, після смерті Юрія II, на теренах Волинського князівства утвердилися литовські Гедиміновичі — у Луцьку Любарт, зрушений та хрещений під іменем Димитрія, а у Бересті Кейстут, що мав свою столицю у Троках та дотримувався «богомерзкої» для християн язичницької віри литовських предків. Однак і йому не спала би на думку єретична гадка написати своє розпорядження литовською мовою. Для цього потрібна була мова книжна, отже руська. Так писар, ймовірно саме в Бересті, створює грамоту «от князя от Кестута и от князя от Либорта у Торунь к мѣстичемъ». Ідеться в ній про це, що купці зі своїми товарами отримують вільну дорогу на контрольованій обома володарями руській території — «через Дорогичинь, чересь Мелникъ и черес Берестие до Лучьска».

Звісно, торуняни подорожували Віслою та Бугом. У середньовічну добу, коли дорога сухоходом, із важким вантажем, зокрема у весняну й осінню пору, перетворювалась на справжнє «ходіння по муках», саме сплавні ріки були шляхами найбільш вигідними, отже, містотворючими. Тому й не дивно, що половину з шести волостей-повітів, які у першій чверті XVI століття стали основою для утворення Підляського воєводства, складала саме округи, центрами яких були вищепераховані міста на березі Буга. У княжу ж добу була тут, за словами польського історіографа Яна Длугоша, «брама Русі» — на схід ішов шлях у напрямку Києва, на південь — у сторону Волині й Галичини.

Ніщо однак не вічне й сьогодні, вдобу комфортного та швидкого залізничного й колісного транспорту. Свою «вагу» зберіг лише Бересть — зараз це 350-тисячне обласне місто у Республіці Білорусь, що разом зі своїм «передмістям» на польському боці Бугу — Тересполем, залишається важливим пунктом на Європейському транспортному коридорі № 2. Натомість два інші надбужанські міста, по суті, повністю маргіналізувалися, зокрема — Мельник, кількість мешканців якого не досягає навіть тисячі, і який до того ж втратив міські права (у ході адміністративної реформи 1934 року). Однак забувати про нього було б гріхом, адже у князівську — як руську, так і «литовську» — добу відбувалося тут чимало цікавих та важливих подій. У наш же час, у 1991-1992 роках, саме в Мельнику починалась історія великомасштабних українських культурних заходів у пленері — спочатку з назвою «Музичні діалоги над Бугом», а на рік пізніше «Фестивалю української культури на Підляшші».

Мельник: початок існування

Перша особливість Мельника — це незвичайний для назагал рівнинного Підляшшя, горбистий ландшафт. Сформувала його кінцева морена льодовикового щита, який насунувся сюди 170-120 тисяч років тому. Отже, центральна частина оселі розташовується на своєрідному натуральному амфітеатрі над Бугом. Над ним ще підноситься гора заввишки 204 м над рівнем моря. Можна сказати, що підноситься не

Із двох колишніх парафіяльних церков до сьогодні у Мельнику зберігся храм Різдва Пречистої Богородиці, збудований у 1820-х роках. Фото автора статті

лише до фізичного неба, але й до духовних небес, адже її назва — Вшестя (у місцевій говірці Вшесте, в офіційному записі польською — *Uszeście*). Утім, чи найменували узвишшя від церкви або каплиці присвяченій Вшестю (Вознесінню Господньому), що колись могла стояти на цьому особливому місці? Це, звісно, лише здогади, у які, однак, дуже хочеться вірити.

Найдавніший документальний слід історії Мельника залишив нам холмський літописець, який вів лицарську оповідь про життя та вчинки Данила Романовича.

За 1260 рік він розмістив у літописі розповідь, з якої виникає, що цей видатний персонаж давньоукраїнської історії, у тому числі засновник Холма, перебував тоді у Мельнику та «помолвився Богу святому, Спасу Избавнику» перед іконою «во церкві святої Богородиці», що «і нині стоїть в великій честі» та яку «обіцяв Данило король украшенню украсити». В оригіналі стилізація цих рядків дещо неясна, тому, на думку одних істориків, Данило молився Богу перед іконою Богородиці, адже саме її зображення оточували особливим культом. Інші переконані, що йшлося про моління до ікони Спаса, отже, з представленням Преображення Господнього. Та гадають, що з цією іконою, згодом, мовляв, перенесеною у монаший скит в урочищі Сумінщина, пов'язані початки підляського Фавору — Святої Гори Грабарки, куди 19 серпня, на Преображення Господнє, сходиться багато людей. Скит, звісно, мали б заснувати монахи з київської Печерської лаври, що тікали від татарського нашествия, адже всі тутешні легенди, позаписувані у XIX столітті віддзеркалюють традиційну орієнтованість саме на Київ і культ печерських чернців, зокрема преподобного Антонія.

Далі з літопису можемо вчитати, що при поділі «вотчини» між обома Романовичами, Мельник з Дорогичинем опинився саме у волостях Данила (старшого з братів; молодший, Василько, тримав волинський Володимир та Берестя й Більськ), відтак його синів Шварна і Льва та онука Юрія Львовича. Чергове джерело походить аж з 1366 року, коли між сторонами, що воювали, був укладений мирний договір за

галицько-волинську спадщину. Мельник тоді, разом з Берестям, Кам'янцем, Дорогичинем і Більськом, увійшов до складу Троцького князівства, яким володіли Кейстут Гедимінович, а потім його син Витовт. Після укладення унії у Крєві, унаслідок якої краківський королівський трон опинився у руках Ягайла та його нащадків, Мельник став «станцією» на одному з відгалужень шляху монарших мандрівок поміж Вильном та Краковом. Зокрема, 1501 року тут перебував, чекаючи на результат старань про польську корону, Олександр Ягайлончик (з 1492 року — великий князь литовський, руський і жомойтський). Платою за неї було затвердження ним «Мельницької унії», що заново визначала відносини між Великим князівством Литовським і Короною Польського королівства (литовський сойм її не ратифікував) та «Мельницьким привілеєм», який у цій же Короні, з одного боку, обмежував прерогативи королівської влади, а з другого — мав гарантувати утримання переваги магнатів над рядовою шляхтою.

Для самого ж Мельника наслідком півторамісячного перебування «господаря» (великого князя) Олександра стали привілеї на магдебурзьке міське право. Це був черговий етап у створенні новітнього міста поряд із замком, який служив монархам та старостам, що управляли справами Мельницької землі. Проведені останніми роками дослідження вказують, що міський ринок, який зараз перетворили на парк, був облаштований поміж другою половиною XV та першою половиною XVI століть, а багатий археологічний матеріал дозволяє зробити висновок про тодішній інтенсивний розвиток міста. У шарах з XVI століття — початку XVII століття, які опинилися на глибині півтора-двох, а місцями й чотирьох з половиною метрів під сучасним рівнем ґрунту, знайдено, зокрема, залишки дерев'яних та мурованих цегляних будівель імовірно публічного призначення. Однак нашарування з пізнішого періоду вказують на економічний занепад Мельника, викликаний воєнними катаклізмами середини XVII століття, зокрема «шведським потопом». Тоді також були знищені муровані й дерев'яні будинки мельницького замку, споруджені у XV-XVI століттях. Цього разу розташування на шляху притягнуло не багатих гостей, а лихо.

Давня історія, що сягає сьогодення

В одному з шурфів (шурф — вертикальна, рідше похила гірничо виробка, прокладена з поверхні землі для розвідування та добування корисних копалин, вентиляції шахт тощо, — *ред.*) на міському ринку археологи докопалися до цілинного шару крейди. Імовірно, саме цей мінерал, у княжу добу відомий під назвою «мѣль» (слово крейда запозичене з німецької), дав назву місту. Звісно, в українській історичній та географічній літературі її записують як «Мельник». Така форма виправдана, адже саме вона постійно вживалась у писаних руською книжною мовою літописах і офіційних документах з часів приналежності Підляшшя до володінь великих князів литовських, руських і жомойтських (у транскрипціях латинською «Melnik»; польською, зрозуміло, з пом'якшенням — «Myelnik», «Mielnik»). Це здається підказкою про те, що початок городові над Бугом дала якась оселя мельника — людини, яка була власником або працівником млина. Коли однак зазираємо у так званий Галицько-волинський літопис, що вівся у Холмі та волинському Володимирі, знаходимо в ньому написання, що вказує на походження назви від м'якого білого каменю («ко Мѣлнику», «из Мѣлника»).

Отже, насправді був це «Мільник», місто, яке, як і Холм, розташоване на крейді (це, до речі — одна й та ж сама смуга мінеральних родовищ). Видобування крейди та виготовлення з неї будівельного матеріалу відоме тут з середини XVI століття, коли згадується «міловник» й «копач вапна». Із дещо пізнішого часу маємо згадки про випалювання вапна як мельницькими міщанами, так і селянами. Цей промисел розвинувся, зокрема, у XVIII столітті, коли в регіоні стало популярнішим муроване будівництво магнатських резиденцій та храмів.

Саме ж місто залишалось майже повністю дерев'яним. Поза тими мурованими спорудами, які існували у середині XIX століття, воно обмежувалося трьома такими ж храмами — церквою Різдва Пречистої Богородиці (друга парафіяльна церква і каплиця на цвинтарі були дерев'яними), костелом, який залишився з давнього замку (був ще й «костелик дерев'яний») та збудованою саме в цей час гебрєйською синагогою.

Ручне видобування крейди збереглося до післявоєнного часу, але у 1950-х тут створили державне підприємство, яке почало видобувати її у більш-менш промислових масштабах. Зараз це — єдиний у Польщі відкритий крейдяний кар'єр, який надалі діє (на східній периферії Мельника, його можна роздивитися зі спеціальної вежі). Вапна тут ніхто вже не випалює, адже крейдяний порошок — це перш за все добриво для рілництва, яке зменшує кислотність ґрунту. А ще років 40 тому, в торгівельні дні, можна було хоч би й на більському ринку купити мельницьку «глинку», якою дехто надалі билив хати та печі.

Ще століття тому в білених хатах з білими глиняними печами жили й мельницькі та інші підляські селяни. Цю первісну, для сьогоднішньої молоді — екзотичну, мальовничість уже стер час. Однак, паралельно зі зниканням матеріальної «старовини» з міського і сільського краєвиду, наші зацікавлення давниною постійно зростають. А Мельник, зі своїм літописним минулим й оригінальним природним та культурним ландшафтом, — одне з таких місць, де до давнини легко доторкнутись. ■

Юрій ГАВРИЛЮК

Мова, молодь, співпраця з громадянами України

Продовження з 7 сторінки

«Наше слово»

Під час конференції Степан Мігус у своєму виступі зазначив, що останнім часом читачі газети «Наше слово» мали зауваження до роботи видання. «Зменшилась кількість матеріалів та фотографій про життя українців в регіонах, вони друкуються з великим запізненням.

Збільшилась натомість кількість статей про Україну, найчастіше — давно вже неактуальних, і текстів про бізнеси заробітчани у Польщі, які належить зарахувати радше до реклами», — наголосив пан Мігус.

«Для цієї газети вижити — означає мати додаткових читачів і знаходити нових, мати рекламу. Нових читачів зацікавлять не прості переконання, а те, що вони (громадяни України) також вважатимуть цю газету своєю. Це — видання української національної меншини, воно з такою ідеєю створювалося у 1956 році і таким повинно бути. Проте «Наше слово» також має бути відкритим до україномовних читачів, які цікавляться життям у Польщі, які хочуть щось до цього життя внести», — зазначив Петро Тима.

Авторка цих рядків також виступила перед присутніми та наголосила на важливості зв'язку з кожним читачем для редакції, розповіла, які основні теми висвітлювалися за останній рік (про них можна прочитати в цьому номері газети). На прикладі останнього номера, який знайшовся в залі (це був номер 50), виявилось, що у ньому всі тексти, окрім традиційної сторінки «Україна», стосувався саме життя громади. Якщо ви як передплатник нашої газети хочете висловити свою думку щодо тем, які розглядає «Наше слово», пишіть нам на адресу redakcja@nasze-slowo.pl. Ми відповімо на кожне звернення.

Мирослав Олійник зазначив, що раніше він не дуже активно читав «Наше

слово», хоч і передплачував газету. На його думку, останнім часом видання стало цікавішим, тож тепер він читає його більше. Мирослав Сич додав: важливо, щоб газета залишалася виданням для нацменшини, оскільки саме на це ОУП отримує дотацію.

Також присутні запропонували відкрити в «Нашому слові» постійну рубрику «Освіта», де українські школи зможуть оперативно надавати інформацію про свої події та загальну діяльність.

Рішення конференції

Степан Мігус у своєму звіті перелічив основні заходи, які відбуваються в регіоні: Шевченківські святкування у гуртках, Музичні фестивалі народів Європи «Під спільним небом» (проходять 20 років спільно з німцями та ромами), міжнародні журналістські телерадіофестивалі «Калинові мости» (проходять 10 років), ярмарки «З мальованої скрині» в Кентшині (наступного року вони відзначатимуть 40-річчя), Відкриття культурного сезону українців Вармії і Мазурів у Срокові, народні гуляння в Асунах, фестиваль української популярної пісні в Моронгу, «Післяобіддя з українською культурою в Ілаві» та інші. Активна ланка ОУП в Генсіках організовує оздоровчі і пізнавальні поїздки до України. Можна відзначити також фестивалі «Е-Коломия» в Гурові-Ілавецькому, театральні проекти, які здійснює комплекс шкіл в Бартошиях.

На заходи, які проводить відділ, більше половини коштів він здобуває самостійно з самоврядних структур, решту — з дотацій Міністерства внутрішніх справ і адміністрації.

Від останньої конференції відділ провів перерахунок членів. З-понад тисячі осіб 5 років тому тепер їх удвічі менше.

На конференції головував віце-маршалок Вармінсько-Мазурського воєводства Мирослав Сич. Секретаркою

була директорка української школи в Бартошиях Любомира Тхір. Серед присутніх був голова ОУП Петро Тима, якого запросили до президії, секретар організації Мирослав Купич, директорка школи в Гурові-Ілавецькому Ольга Сич.

Петро Тима говорив також про зміну влади в Польщі в 2015 році та її вплив на діяльність організації: «Те, що у 2017 році під час вшанування роковин акції «Вісла» вперше після 1989 року уряд не надав гранту на наші заходи, є своєрідною декларацією намірів. Показником того, яку думку має влада про найважливішу для нас подію, адже розмова про українців у Польщі у післявоєнний період неможлива без цього фактора. Це початок: звідки ми взяли у цій країні». Також голова ОУП зазначив, що сьогодні меншина є заручником відносин Польщі та України. Українці в Польщі не завжди відчують розуміння і толерантність щодо себе через те, що мають інший погляд на історію. Деякі українські постаті не сприймаються польською державою, і це має вплив на конкретні рішення, що стосуються грантів і поточного функціонування.

Також Петро Тима згадав про активність громади під час Майдану в Україні, значну допомогу постраждалим під час війни з Росією: «Українці в Польщі активно долучилися до світової акції допомоги Україні. Це було дуже важливо». Голова ОУП подякував усім присутнім за це.

Він наголосив також на складності звітування перед міністерством, оскільки ця процедура стала надто бюрократизованою.

Під час конференції головою відділу переобрали Степана Мігуса. Учасники проголосували за заступників голови організації у відділі, серед яких — вчитель української мови в Доброму Місті Петро Табака та директорка школи в Гурові-Ілавецькому Марія-Ольга Сич.

Насамкінець учасники конференції прийняли такі постанови:

- До кінця I кварталу 2019 року створити оргкомітет для опрацювання і щорічного проведення навчально-розважальних таборів для українських дітей на базі українських шкіл під час літніх канікул. До здійснення цієї ідеї слід залучити також церкви, вчителів, батьків, хореографів, музикантів;

- Організувати постійні краснавчо-відпочинкові поїздки учнів українських шкіл і пунктів навчання української мови, а також дітей, що не вчаться у таких пунктах, до України і на прабатьківські землі;

- Активізувати міські ланки ОУП і зобов'язати їх допомагати сільським гурткам у своїй околиці;

- Вимагати передання тереновим ланкам ОУП реєстрів членів, членських квитків та іншої атрибутики;

- Зобов'язати теренові ланки до постійного збору членських внесків, збільшення числа членів організації, заохочення до участі в її заходах;

- Звернутися до Головної управи ОУП щодо повернення штату у відділ і знайти відповідного штатного працівника зі знанням правил бухгалтерії;

- Розглянути зміни в статуті, які дадуть тереновим ланкам більшу свободу щодо самостійного вирішення важливих питань, у тому числі фінансових;

- Вжити заходів для відкриття в Ольштині регіонального центру української культури;

- Збільшити можливості навчання українських дітей в пунктах навчання рідної мови;

- Зобов'язати теренові ланки ОУП підтримувати активний зв'язок із українцями, які приїхали з України, аби заохочувати їх до співучасті у заходах громади;

- Вимагати відкриття на сторінках «Нашого слова» рубрики про українську освіту в Польщі.

Христина ЗАНИК

Будьмо «Разом»!

Перші 16 людей, які приїхали до Польщі з України три місяці тому, розпочали безплатний курс навчання польської мови. Зараз вони вже отримали сертифікати про закінчення курсу. Заняття проходили в інформаційному пункті «Разом», який з вересня м.р. діє при Лютеранській церкві у Кошаліні.

Люди, що скористалися пропозицією «Діаконії Кошалін» — благодійної організації, що діє при Лютеранській церкві й реалізовує соціальні проекти — це українці, які працюють у місті.

Пані Наталія приїхала до Кошаліна з Хмельницького. Вперше сюди поїхав її чоловік, який працює у фірмі, що займається виготовленням іграшок для дитячих майданчиків.

— Це справді дуже добра фірма, яка гарно ставиться до українців. Керівництво підприємства запропонувало нашим чоловікам взяти на роботу своїх жінок. Звичайно, якщо є таке бажання. Таким чином я приїхала до Кошаліна, — розповідає Наталя.

В Україні вона працювала медсестрою і цю професію хоче виконувати й тут, однак український диплом в Польщі є недейсним. Їй потрібно або скласти іспити, або піти у вищу медичну школу, однак на заваді стоїть незнання польської мови. Тому Наталя радо скористалася пропозицією євангельсько-

аугсбурзької церкви. Тим більше, що у Кошаліні їй дуже подобається, тож, можливо, саме тут вона залишиться з сім'єю вже на постійне проживання.

На курс польської мови пішли також пан Володимир і його дружина, які приїхали зі Львова. У Кошаліні Володимир працює масажистом у приватній поліклініці сімейних лікарів, натомість його дружина — перукарка. Обоє працюють за освітою і своє майбутнє також пов'язують з Кошаліном.

Ми тут живемо вже чотири роки. На жаль, на чергову карту побуту (вид на проживання) треба чекати дуже довго — ми чекаємо вже дев'ятий місяць. Особисто мені Кошалін дуже подобається — це комфортне місто для родинного життя, тому ми вже купили тут квартиру. Попри нестачу часу, ми все ж таки намагаємося знайомитися з місцевими українцями: ходимо до греко-католицької церкви і маємо там своїх знайомих, — розказує Володимир.

Навчання відбувається щосуботи, а заняття веде Ірина Кузан, яка на щодень вчить англійську та німецьку мови. Вона сама понад 20 років тому приїхала з України і тому добре розуміє, наскільки важливо знати мову держави, у якій живеш.

Такі курси надзвичайно потрібні, оскільки ті, хто приїжджають до Польщі, хочуть не тільки працювати на фабриці, а виконувати свої професії, працювати за спеціальностями. Для

цього потрібне знання мови. Крім того, українці хочуть також заробити кращі гроші, а для отримання добре оплачуваної роботи знову ж таки потрібне знання мови. Отже мотивація у людей, які приходять на наш курс, справді велика, хоча, зрозуміло, не у всіх, — каже Ірина Кузан. Навчання починали 20 людей, а закінчили 16.

Тому треба підтримати пропозицію Лютеранської церкви, яка першою запропонувала безкоштовно навчати іммігрантів польської мови. Безкоштовний курс став результатом дискусії, що велася у рамках Польської екуменічної ради, до якої належать також лютеранська й православна церкви — вони тісно співпрацюють одна з одною. Парафіяни обох церков кожного року зустрічаються на Екуменічній різдвяній зустрічі та спільному колядуванню, бо ж йдеться про те, аби, попри національні відмінності, ми вміли бути разом, оскільки саме тоді ми можемо збагачувати одне одного.

Це реалізація так званої «культури гостинності», яка характерна для костелів, що входять до Польської екуменічної ради. Нам ідеться про те, аби не лише очікувати від інших прийняття та приязності, але й самим проявляти таке ставлення до тих, хто приїздить до Польщі. Це — вияв братської любові, до якої закликає святий Павло. Зрозуміло, костел не має можливості забезпечувати роботою чи житлом, однак він може створювати платформу для порозумін-

ня, зустрічей, допомоги. Це ми хочемо робити й робимо, — каже ксьондз Януш Стащак, парох євангельсько-аугсбурзької парафії у Кошаліні.

У майбутньому в інформаційному пункті «Разом» плануються також зустрічі для дітей.

Це не буде традиційний курс польської мови, а радше навчально-інтеграційні заняття. Нам залежить на тому, аби українські діти добре почувалися у Польщі, однак не забували про своє коріння, тому під час занять ми будемо розповідати і про Польщу, і про Україну. Під час таких зустрічей діти зможуть вчити польську за допомогою ігор, — каже Ізабела Глуска-Соколовська, координаторка проекту.

Черговий курс безкоштовного навчання польської мови розпочнеться вже у лютому наступного року (запис у групу триває до кінця січня). Інформаційний пункт для іммігрантів «Разом», де проходять заняття, знаходиться у Кошаліні на вул. Полчинській, 1 (будинок Лютеранського центру, вхід від Театральної площі). Контактний тел.: 94 34 54 670, сторінка у мережі Facebook: www.facebook.com/Razem-Infopunkt-dla-migrantow/ Разом-пункт-інформації-для-мігрантів.

За неофіційними даними, у Кошаліні може проживати навіть 15 тисяч українців, тому кожна ініціатива, спрямована до них — цінна та важлива. ■

Анна ВІННИЦЬКА

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

ЮРІЙ ВИННИЧУК, «СЕСТРИ КРОВІ», ХАРКІВ, ФОЛІО, 2018 Р. — 383 СТОР.

Солодкий порядок хаосу

І ось, знову, мов за чарівним годинником, минув рік і маємо нову книгу Юрія Винничука. (На попередню публікацію автора «Лютеція», можна прочитати рецензію у № 19 «НС» за 13 травня 2018 року). «Сестри крові» — продовження однієї з минулих книг автора «Аптекаря» (2015 р.), яку проте цілком можна сприймати, як окремий, повноцінний роман.

Перші слова, що приходять на думку, при погляді на книги львівського маестро письма — це пригоди і містика. Майже у всіх книгах Винничука, ці дві риси присутні. Не є винятком і найновіший роман письменника. Цього разу, стежимо за пригодами молодої дівчини Юліани, яка була також однією з основних героїнь у «Аптекарі». У «Сестрах крові» вона є центральним персонажем. Дії книги, спочатку, розгортаються у Гданську, Юліана перевдягається у юнака Лоренцо, щоб потрапити на службу на корсарський корабель. Головна героїня у зав'язці історії повстає перед нами якоюсь досить розгубленою.

Її терзає непевність щодо її минулого і майбутнього, щодо того чи хоче вона подорожувати, воювати чи повернутись до рідного Львова, де залишила окрім дорогого міста і своє кохання — Лукаша (головного героя роману «Аптекаря»). Юліана також непевна чи вона далі хоче перебувати у постаті чоловіка чи повернутись у жіночий образ.

У процесі читання роману виникає враження, що все у житті героїні, вирішують зустрічі з іншими людьми: старими персонажами «Аптекаря», наприклад чортом Францом чи новими, як ось королева Христіна чи загадкова Анрієта. По мірі кожної зустрічі і кожного нового персонажа, наростають нові сюжетні лінії та розповіді. Таким чином, досягається ефект історії в історії, іноді це трохи заплутує і може створювати відчуття безсюжетності твору. Адаже деякі фрагменти роману, справді могли б існувати, як окремі новели, фейлетони чи нариси. Зачитавшись, до прикладу, про долю міфічного персонажа Марка Проклятого, якого зустрічає на своєму шляху Юліана, забуваєш про основне тло роману. Історія кожного персонажа захоплює окремо, має якусь неповторну атмосферу і енергетику. Але так насправді, у певні моменти, усі ці мікросюжетки переплітаються та відчуття цілісності твору знову повертається. Як завжди, Винничук багато уваги приділяє історичним описам, детальним розповідям про традиції, одяг, міфи, звички часу, у якому проходять дії (1648 рік). Маємо у книзі детальну розповідь про облогу Львова козаками Хмельницького і татарами. Автор розкриває тодішні події у трохи новому історичному ключі.

У «Сестрах крові» багато реальних фактів, невігданих подій та персонажів, але за найкращими традиціями письменника, усі вони, варто відзначити, органічно переплітаються з неймовірними вигадками та фантазіями. Видається, що якщо б такою кількіс-

тю героїв та сюжетних ліній оперував хтось інший, менш талановитий, могли б вийти, якби висловився, мабуть сам Винничук «цілковиті бздури». Але тут маємо таки, повноцінний роман, що читається жваво і з цікавістю.

У процесі поглинання книги, з її насиченістю на різноманітні деталі, навіть забуваємо про назву і про те, хто ж такі ці «Сестри крові». У певний момент, автор невимуслено (знову ж таки при зустрічі і розмові Юліани з іншою героїнею), проливає нам світло на таємний давній орден «Сестри крові». Десь від цього моменту, багато пазлів у книзі, починає складатись у цілісну картину. Також багато можна наперед відгадати, передбачити. Але попри те, що не один поворот подій у романі є очевидним і очікуваним, читати до кінця цікаво. Знову ж таки мабуть, через потужну насиченість книги гумором, еротизмом, духом минулого часу, містикою, емоціями.

Що можна зауважити у книгах автора, це те, що він відверто грає із поняттями добра і зла. У його творах часто підкреслюється відносність цих визначень. Так і у «Сестрах крові», маємо одних з головних героїв: найманих вбивць, чорта, упіря, мага, ката. Нам розкриваються їхні сутності з різних сторін, але автор наче підводить нас до думки, що зло — не завжди однозначне. Власне, персонаж чорта Франца є дуже особливим. Винничук часто його устами озвучує цікаві речі, що спонукають до роздумів. Франц у романі, нерідко випереджає час і, наприклад, говорить про ЛГБТ (аббревіатура, що виникла в англійській мові для позначення лесбійок, геїв, бісексуалів і трансгендерів — *ред.*), розтлумачує іншим персонажам, з гумором і відвертістю, що це таке. Маємо також цікавий погляд чорта на рай і пекло, Бога і диявола, людську культуру: «Якби не ми, людство задихнулося б у власному болоті. Це ми дали йому театр, комедію, музику, танці, феєрверки, розмаїті розваги, ми дали літе-

ратуру й живопис, геть усе мистецтво — наше надбання» — розповідає Франц, а ми мимоволі задумуємось, чи усе прекрасне, що маємо навколо, це творіння Бога чи усі таланти і творчість, подаровані нам добрими силами? І взагалі, де та межа між добрим і поганим, прекрасним і потворним? Власне, у «Сестрах крові», ніяких меж і немає. Усе неоднозначне, усе багатостороннє. Біблія диявола не кориться священикам, спокійно собі існує у святих стінах. Але зрештою, її вирішує знищити сама ж «нечисть» — наші герої з потойбічними силами. Бо вони, як ніхто розуміють, яку загрозу ця книга несе людству. Такі ж і неоднозначні самі сестри крові — це жінки, яких виховували, як холодно-кровних вбивць, але і в них борються різні світи, бажання любити і жити звичайним людським життям і місією, яку мають нести до кінця свого існування.

Думка, якої важко позбутись, після прочитання книги: головна героїня Юліана — все-таки дещо ніяка, як персонаж. Вона — це кораблик, створений автором, який має плисти сторінками, щоб збирати на себе інших персонажів, їхні пригоди та історії. Така собі липучка, скелет, який обростає м'язами та шкірою. Проте, це не мусить бути недоліком роману. Адаже у ньому власне і важливе та найцікавіше те все, що докола Юліани. Якби вона була яскравою, все інше втратило б свою привабливість і сенс. А так маємо, трохи засушений стовбур, який проте обріс зеленим листям і кольоровими квітами.

У порівнянні з попередньою книгою Юрія Винничука «Лютеція», «Сестри крові» — значно більш атмосферна, пригодницька, у якомусь сенсі складніша (у тому, що багаторівнева та написана за згаданим вище принципом «історії в історії»).

Придбати книгу автора можна за посиланням: <https://folio.com.ua/books/Sestri-krovi>

Дарина ПОПІЛЬ

Кілька слів про «Дике поле»

В українському прокаті вже завершився показ дебютної стрічки Ярослава Лодигіна за романом Сергія Жадана «Ворошиловград» — «Дике поле». Фільм отримав багато як схвальних, так і критичних відгуків, а його творці в унісон із самим письменником закликали сприймати кожен твір як окремий та самостійний, а не як роман і його екранізацію. З одного боку, зрозуміло — роман Жадана опублікований 2010 року, а фільм намагалися адаптувати під сучасні реалії і наситити алюзіями на теперішнє українське суспільство. Один твір створений до початку війни, інший — після. Чи є відтак речі, що не змінюються?

У книзі та у фільмі історія зав'язується схоже: молодий Герман мусить повернутися до рідного містечка, бо

його брат, який тримає там автозаправку, раптово кудись зник («здається, в Амстердам»), залишивши своїх знайомих і друзів ні з чим. На автозаправку — вірніше, землю, на якій вона стоїть — давно поклали око «місцеві бандити», що підпорядковуються серйознішому і немісцевому вже керівництву. Герман не уявляє, ані що йому робити із власної заправкою, ані як йому поводитися з колишніми друзями і сусідами. Не розуміє спершу, навіщо та заправка взагалі треба, і чому місцеві дивляться на нього зневажливо, розуміючи, що він не проти її продати. У якомусь сенсі він повертається до «дому», який насправді бачить уперше — за роки тут все змінилось, і друзі дитинства, подорослішавши, стали вже чужими людьми.

Поступово Герман розуміє, що продавати заправку за 50 тисяч — не варіант. Хоча таке рішення ризиковане і тягне за собою купу проблем. Розбиратися-бо треба не тільки із місцевими рейдерами, але й з цілком близькими, тутешніми людьми — зі складною психологією місцевої спільноти, де багато хто сам не може зрозуміти, чого прагне.

Тут варто зазначити, що, хоча фільм — класичний пригодницький істерн (на відміну від оригінального твору, де переважали сцени магічного реалізму), деякі сюжетні повороти все ж викликають відчуття «нереальності». Глядач міг би повністю на цьому зосередитися і сприймати їх як частину тих же пригод, якби не постійні алюзії на сучасну суспільну, політичну ситуацію чи навіть конкретні події. Так Герман десь

поблизу українсько-російського кордону серед ночі, втікаючи від убивць, потрапляє у майже міфічний потяг, яким їздить одна-єдина людина (не рахуючи її обслуговуючого персоналу). «Дивний ви народ, місцеві», — каже Германові цей персонаж, не розуміючи, чому «ці місцеві» так вперто тримаються за те, що в очах інших може бути й нічого не варте: наприклад, самотня заправка посеред дикого поля, де пройшли твоє дитинство і юність.

Помітно було, що частково творці фільму намагаються згладити стильову різницю екранізації та оригіналу (що, може, було й взагалі несприйнятно, зважаючи на згадані заклики сприймати обидва твори окремо). Так до канви оповіді потрапив закадровий текст — уривки роздумів чи описів, цілком відповідних духу «жаданівської прози». Утім, десь на середині фільму закадровий голос зникає. Чи то Герман уже достатньо розібрався у ситуації, чи то події, у які його затягнуло, стають надто серйозними, аби ще слухати якийсь третій голос.

«Ворошиловград» Жадана — книга об'ємна, і ще до звершення зйомок було зрозуміло, що багато чого просто не влізе у хронометраж фільму. Таким чином деякі сцени виявилися без бекграунду (скажімо, смерть тещі Кочі), але той, хто читав книжку, і так знатиме, про що йдеться. А той, хто вперше познайомився з історією у фільмі, не почуватиме себе загубленим у сюжеті, бо всі персонажі — Коча, Травмований, Пастор, Оля — виписані добре, самостійно і цілісно.

Приємно, що фінал залишився відкритим, але й не викликав відчуття «розхристаності» сюжету чи загальної незавершеності. Бо головна думка фільму й так зрозуміла і добре пропрацьована: не просто «захищай своє» (офіційний слоган «Дикого поля»), а й «починай з малого»: захисти свою заправку, перш ніж будувати наполеонівські плани, але при цьому — не захищай її наодинці. Увесь сюжет підштовхує Германа до того, аби він у цьому розпорошеному, незрозумілому та суперечливому світі шукав своїх однодумців (і зрештою знаходив).

Сміливий експеримент творців фільму — саундтреки. Звуковий супровід подій настільки різношерстий, наскільки, мабуть, можуть бути його герої: уявіть собі, наприклад, поєднання типових пострадянських вулиць маленького містечка і джазових ритмів чи індійських мотивів.

І зрештою треба віддати належне операторам. Після двох годин споглядання сонячних, літніх степів східної України, соняшникових полів (останнім часом такі пейзажі в публічному просторі ми помічаємо лише у військовому контексті — фільм ніби намагається повернути їм початкові риси) примиритися з тим, що надворі — холодний грудень, було складно. Цікаво, чи виконає «Дике поле» ще й іншу культурно-туристичну функцію: скільки людей навесні вирушить побачити на власні очі Старобільськ — містечко на сході, де відбувалися зйомки. ■

Оля РУСІНА

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ!

Український альманах 2019

Як у 2018 році розвивалися події навколо «справи Купріяновича» та «Пікулицького процесу»? Що відбувається з українсько-польськими відносинами і чому в ситуації, коли «все так добре», можна ді-

йти висновку, що «все так погано»? Чи зауважує уряд України проблеми українців у Польщі? Про ці та інші актуальні питання йдеться в щойно виданому випуску щорічника Об'єднання українців у Польщі «Український альманах». Низка статей у часописі присвячена проблемам освіти, зокрема навчання української мови на Підляшші та у Варшаві, а також історії рідномовних шкіл у Перемишлі та Гукові-Ілавському. Серед провідних тем альманаху – виклики, що виникли перед Україною, яка протистоїть російській агресії. Про важелі впливу Росії на Україну на п'ятому році війни розмірковує Павло Кост. Натомість, Ольга Попович ділиться думками про роль Росії в розпалюванні польсько-українських пристрастей навколо історичного минулого. Богдана Костюк представила ідеї Києва щодо реінтеграції Донбасу в Україну. Зі свого боку Недім Усеїнов у статті «Як повернути Крим» шукає відповіді на питання про стратегію, яку його кримськотатарські побратими могли б застосовувати щодо анексованого півострова.

Традиційно в «Українському альманасі» багато наукових та науково-популярних матеріалів на історичні теми. Магдалена Семчишин на архівних матеріалах підготувала дослідження про українців, заарештованих в роки сталінізму на Західному Помор'ї. Ігор Галагіда дослідив маловідомі сторінки біографії «матері Солідарності» Анни Валентинович (Ганни Любчик). Натомість Юрій Гаврилюк представив історію українського національного відродження кінця ХХ ст. на Підляшші крізь призму історії українського красномовного письменства у цьому регіоні. Володислав Грабан в інтерв'ю для альманаху розповів про те, як виникла та розвивалася ідея фестивалю «Лемківська ватра». Тенденції щодо читання та сприйняття у Польщі нової української літератури проаналізувала Олександра Іванюк. Як завжди, з опублікованих в альманасі рецензій можна довідатися про польські книжкові новинки, що стосуються української проблематики.

Ціна 1 примірника **35,00 zł.** (разом з висилкою).
Замовлення просимо надсилати на адресу ТОВ «Тирса»:

TYRSA Sp. z o.o.
ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa
e-mail: tyrsa@hot.pl
тел. +48 [22] 679 95 47

або вплачуючи рівновартість кількості замовлених примірників на банківський рахунок:

TYRSA Sp. z o.o., Warszawa
Nr 95 1160 2202 0000 0000 3170 4029

чи поштовим переказом, з позначенням, скільки примірників замовляється.

Висловлюємо слова співчуття з приводу смерті

бл. п. Антоніни Надії Кренціпрох

нашої дорогої Приятельки,
достойної «Перемишлянки»,
коханої Жінки, Мами, Бабусі
та вчительки «Шашкевичівки»,
якій небайдужа була доля нашої школи.
Єднаємось у скорботі й молитві та висловлюємо
шире і глибоке співчуття:

**чоловікові Андрієві,
дітям: Єві і Маркові та всім рідним.**

Пам'ять про Надю
назавжди залишиться у наших серцях.

Сотвори Йй, Господи, Вічну пам'ять.
Нехай Рідна земля Тобі, Надю, буде пухом.

*Дирекція, вчительський колектив, працівники й учні
перемиської «Шашкевичівки»
та Перемиський відділ
Українського вчительського товариства*

ЗАПРОШУЄМО НА

МАЛАНКУ 2019

ГДАНСЬК

Субота, 12 січня 2019 р. Початок о 20⁰⁰

Місце: Elektryczny Żuraw (ul. Elektryków, Gdańsk Stocznia).
До танцю гратиме гурт «Гаразд».

Бронювання квитків – за телефоном 601 532 455.

Сердечно запрошуємо!

Організатори

СЛУПСЬК

19 січня 2019 р.

Зал ресторану «Фелікс» (Dom Spotkań Okolicznościowych Felix, ul. Bauera 1a). До танцю гратиме ансамбль «Коханий спів». Усіх запрошуємо до спільної забави.

Квитки можна придбати у Дарія Циліупи,
тел. 605 40 86 20

Організатори

ТШЕБ'ЯТІВ

19 січня 2019 р. Початок о 20⁰⁰.

Місце – ресторан «Ратушова» (ul. Rynek 30).

До танцю гратиме гурт «Хата Вуя Бена».

Організатори забезпечують теплі і холодні страви та веселу забаву до ранку! Кількість місць обмежена!

Детальніша інформація та бронювання місць за номерами телефонів: Богдан Патра +48 609 271 201,
Дарко Війтів +48 691 926 596

Щиро запрошуємо всіх охочих до спільної забави!

Організатори

ПОТРІБНА ДОПОМОГА!!!

Соломійка – це доня нашого друга Назара Лозинського (хориста «Дударика»). Дівчинка є дуже хвора. Потрібна їй термінова операція, яка запланована на 23 січня 2019 р. в місті Бонн (Німеччина). Кошт операції – 25 000 євро.

Ці кошти є непосильними для сім'ї. Усіх небайдужих людей сім'я Лозинських просить про допомогу – приєднатись до порятунку Соломійки!!!
Контакт у цій справі:
Катерина Полевчак, тел. 508 615 869.

Шановні Читачі!

Подajući оголошення, просимо зазначати своє ім'я, прізвище, повну адресу, телефон та дату бажаного друку оголошення. Оголошення без таких даних не будуть прийматися до друку.

Редакція «Наше слово»

ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Півроку	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	3,70 zł. + поштові оплати	78,00 zł.	156,00 zł.	312,00 zł.
3 примірники і більше	3,70 zł. без поштових оплат	48,10 zł.	96,20 zł.	192,40 zł.
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	3,70 zł. + поштові оплати	87,00 zł.	174,00 zł.	348,00 zł.
10 примірників і більше	3,70 zł. без поштових оплат	48,10 zł.	96,20 zł.	192,40 zł.

Вітаємо о. Павла Старуха ЧСВВ з 50-літтям від дня народження!

Всечесніший Отче Павле!

У цей величний і святковий день прийміть від нас наші щирі вітання: всього, що в житті найкраще і найгарніше, міцного здоров'я, щастя та всякого добра. Щоб життя Ваше було яскравим, душа наповнена весною, щоб збувалися всі Ваші мрії і надії, а від радості серце хай щодень молодіє!!!

Бажаємо наснаги у дальшій священичій послужі, повної сатисфакції, самих успіхів і вдовolenня з кожної життєвої хвилини. Нехай Матір Божа завжди Вас охороняє, Господь Бог обдаровує своїм милосердям і благословить Вам у майбутньому, щоб змогли Ви радісно відзначати чергові Ювілеї. Многая і благая літа – Дорогий Отче!!!

Управа Мазурського відділу Об'єднання українців у Польщі

Отцю Павлові Старухові

з нагоди 50 РІЧНИЦІ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
бажаємо міцного здоров'я, сили
і багато ласк Божих на дорозі священичого життя.
Хай Господь Бог скріплює Вас на многі і благі літа!

Вдячні за душпастирську опіку і добре серце
парафіяни, церковний хор
та управа гуртка ОУП в Крулянках.

50-ліття

Наше Слово

Adres: Redakcja „Nasze Slovo”, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa,
tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10,
redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46,
redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Igor Szczerbak.
Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, sekretarz – Igor Szczerbak, redaktorzy – Paweł Łoza (Warszawa), Kateryna Semchuk (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), redaktor stylistyczny – Olga Rusina, redaktor techniczny – Olga Michaluk, wydanie internetowe – Halina Leskiw.
Współpracownicy: Stefan Migus (Olsztyn), Janusz Bakunowicz (Bielsk Podlaski), Anastazja Krawczuk (Warszawa), Anastasija Kanarska (Lwów), Piotr Andrusieczko (Poznań), Olesia Gieral (Lublin), Bogdan Tchórz (Górowo Iławskie), Ludmiła Labowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemysł), Igor Isajew (Warszawa), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Mikołaj Pipka (Przemysł), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7
03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77, 677-88-05 (sekretariat),
22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego), fax: 22 679-96-95,
E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,
Internet: http://www.oup.ukraina.com.pl

Fotokład: Redakcja „Nasze Slovo”
Druk: Drukarnia „Efekt”. Nakład 2850 egz.
Pismo dofinansowane ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:
Związek Ukraińców w Polsce Z.G., ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa
IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196
BIC/S.W.I.F.T.: BGLBPLPWXXX
Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w pozostałej walucie:
47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.
Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.
Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika.
Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
„Nasze Slovo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:
Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie
www.prenumerata.ruch.com.pl
Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl
lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00
lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

